

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2022 m. kovo 9 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Danguolės Bublienės (pranešėja), Alės Bukavinienės ir Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė), teisės posėdyje kasacinio rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal atsakovo „Krynicki Recycling S. A.“ (A. K. (A. K.), P. K. (P. K.)) kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 15 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės bankrutavusios uždarnosios akcinės bendrovės „Lithuanian glass recycling“ ieškinį atsakovams V. Č., O. B. (O. B.), A. K. (A. K.), P. K. (P. K.), „Krynicki Recycling S. A.“ dėl žalos atlyginimo; tretieji asmenys Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija, Aplinkos apsaugos departamentas prie Aplinkos ministerijos ir Kašiadorių rajono savivaldybės administracija.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių ieškinio senaties termino pradžią ir atnaujinimą, bankrutavusios įmonės dalyvių, vadovo ir valdybos narių civilinės atsakomybės sąlygas, bei proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, aiškinimą ir taikymą.
2. Ieškovė BUAB „Lithuanian glass recycling“ 2018 m. lapkričio 15 d. ieškiniu, kurį vėliau patikslino, teismo prašė priteisti ieškovei solidariai iš atsakovų „Krynicki Recycling S. A.“, A. K., P. K., O. B. ir V. Č. 400 988,82 Eur žalos atlyginimą bendrovės kreditoriams ir 1 813 602,08 Eur už 5519,168 t bendrovėje paliktų atliekų sutvarkymą.
3. Ieškovė nurodė, kad BUAB „Lithuanian glass recycling“ buvo įsteigta 2008 metais. Bendrovės steigėjais, pasirašydami bendrovės steigimo sutartį, ir jos akcininkais, kurių kiekvienam priklausė po 50 vnt. paprastųjų vardinųjų akcijų, tapo UAB „Monmarkas“ (ilkiuota dėl bankroto) ir „Krynicki Recycling S. A.“. Valdybos nariais 2008 m. rugsėjo 3 d. akcininkų sprendimu buvo išrinkti A. K., P. K. ir O. B., valdybos pirmininku – A. K., o bendrovės vadovu 4 metų laikotarpiui paskirtas V. Č., nors faktiškai vadovo pareigas jis ėjo iki pat bankroto bylos bendrovei iškilimo. Ieškovės teigimu, atsakovai, valdybos nariai ir bendrovės vadovas, laiku nesikreipė dėl bankroto bylos bendrovei iškilimo, nors tokia pareiga turėjo, atliko ieškoves ir jos kreditorių interesus pręstaraujančius veiksmus, bendrais veiksmais tyčia privėdė bendrovę prie bankroto.
4. Bankroto byloje BUAB „Lithuanian glass recycling“ kreditorių reikalavimai sudaro 400 988,82 Eur sumą, iš jų 323 891,98 Eur yra bankroto bylą nagrinėjančio teismo patvirtinti kreditorių reikalavimai, atsiradę iki bankroto bylos bendrovei iškilimo, ir 77 096,84 Eur patalpų, kuriose bendrovė toliau laiko įvairaus stiklo atliekas, savininko reikalavimas sumokėti nuomos mokesčių už naudojamąsias patalpas Kašiadorių r. sav., Vilnių k. Šią žalą dėl savo neveikimo turi atlygti atsakovai.
5. Ieškovės vertinimu, dėl bendro 5519,168 t atliekų, kurios kelia pavojų aplinkai ir žmonių sveikatai, susidarymo yra atsakingi bendrovės valdymo organai, kurie, sąmoningai priveddami bendrovę prie bankroto, jos veiklos teritorijose paliko itin didelį kiekį įvairaus stiklo atliekų. Dalis atliekų buvo sutvarkyta, už tokias paslaugas UAB „Žalvaris“ išrašė 178 021,25 Eur sąskaitą, tačiau jos bendrovė nėra pajėgi apmokėti. Ieškovė, negalėdama apmokėti atliekų sutvarkymo kainos, dar nėra sutvarkiusi 4771,718 t atliekų, šių sutvarkymas papildomai kainuos 1 622 384,12 Eur.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. rugpjūčio 12 d. sprendimu ieškinį patenkino iš dalies: priteisė ieškovei BUAB „Lithuanian glass recycling“ solidariai iš atsakovų V. Č., O. B., A. K., P. K., „Krynicki Recycling S. A.“ 679 558,61 Eur žalos atlyginimą; kitą ieškimo reikalavimų dalį atmėtė.
7. Teismas nustatė, kad Vilniaus apygardos teismo 2013 m. spalio 21 d. nutartimi buvo iškelta ieškovės BUAB „Lithuanian glass recycling“ bankroto byla, jos nemokumo (pagal tuo metu galiojusius teisės aktus – bankroto) administratorė paskirta UAB „Verslo efektas“. Vilniaus apygardos teismas 2017 m. vasario 14 d. nutartimi civilinėje byloje Nr. B2-997-603/2017 ieškovės BUAB „Lithuanian glass recycling“ bankrotą pripažino teisiniu.
8. Teismo vertinimu, atsakovės „Krynicki Recycling S. A.“ argumentus, kad nebuvo šaukiami ir nevyko akcininkų susirinkimai, o akcininkė nesidomėjo bendrovės (ieškovės) vykdoma veikla ir jokių ryšių, išskyrus įrangos nuomą, su ja neturėjo, paneigia byloje esantys įrodymai. Atsakovė „Krynicki Recycling S. A.“ pranešimu patvirtino UAB „Lithuanian glass recycling“ 2012 m. spalio 31 d. balansą. Tai, kad ieškovės akcininkė „Krynicki Recycling S. A.“ pati vežė, taigi žinojo apie įvežtą stiklo duženų bei plastiko kiekį, patvirtina baudžiamosios bylos Nr. ei-713-1015/2020, kurioje 2020 m. sausio 30 d. priimtu baudžiamųjų įstatymų atsakovas V. Č. buvo pripažintas kaltu dėl aplaidaus BUAB „Lithuanian glass recycling“ apskaitos tvarkymo, duomenys.
9. Teismas pažymėjo ir tai, kad atsakovė „Krynicki Recycling S. A.“ netiesiogiai valdė atsakovas A. K., kuriam priklausė 31,44 proc. visų jos akcijų, t. y. jam asmeniškai priklausė 3,65 proc. akcijų, o DAWEI LIMITED, kuriam priklausė 27,79 proc. „Krynicki Recycling S. A.“ akcijų, buvo jo tiesiogiai kontroliuojamas subjektas. Be to, atsakovas A. K. buvo „Krynicki Recycling S. A.“ valdybos pirmininkas, taip pat „Krynicki Recycling S. A.“ atstovas steigiant BUAB „Lithuanian glass recycling“.
10. Ieškovė veiklą vykdė naudodamasi įranga – stiklo pakuočių ir automobilių stiklo perdirbimo linija, kuri jai buvo perduota pagal akcininkės „Krynicki Recycling S. A.“ (nuomininkės) ir ieškovės BUAB „Lithuanian glass recycling“ 2009 m. balandžio 22 d. sudarytą neteterminuotą stiklo pakuočių ir automobilių stiklo perdirbimo linijos nuomos sutartį. Teismas pažymėjo, kad nors akcininkai tiesiogiai ieškovės valdymo funkcijos ir nevykdė, tačiau būtent atsakovės „Krynicki Recycling S. A.“ vienašalis sprendimas atsiimti pagal neteterminuotą sutartį nuomotą įrangą, tokios sutarties nenutraukus ir apie atsiėmimą iš anksto nespėjus, buvo nesąžiningas veiksmas, galiausiai nulėmęs bendrovės veiklos pabaigą. Kitos stiklo atliekų perdirbimo įrangos ieškovė neturėjo ir pagal tuo metu buvusią finansinę situaciją įsigyti nuosavybės teise ar nuomos, išperkamosios nuomos pagrindu) negalėjo. Teismo vertinimu, be įsėjimo išsiveždama ieškovei išnuomotą stiklo perdirbimo įrangą (atsakovas V. Č. ir Kašiadorių rajono savivaldybės administracijos atstovo paaiškinimai patvirtina, kad įrangos išmontavimas ir išvežimas tuo metu su įranga dirbusiems darbuotojams buvo tiek netikėtas, kad buvo kviečiami policija) ir tokiomis veiksmais paralyžiuodama bendrovės veiklą, akcininkė neabejojanti suprato, kad bei stiklo perdirbimo įrangos bendrovė testų veiklos, atitinkamai ir sutvarkyti sukauptų stiklo atliekų negalės.
11. Pagal 2008 m. rugsėjo 3 d. dalininkų sutartį abu ieškovės akcininkai buvo susitarę, jog „Krynicki Recycling S. A.“ privalo užtikrinti bendrovei teisę naudotis ir gauti naudą iš savo sumontuotos spalvoto ir (ar) bespalvio stiklo duženų rūšiavimo linijos pramoniniame sklype, kurį suteikė UAB „Monmarkas“, t. y. akcininkai susitarė, kaip turi būti užtikrinta steigiamos bendrovės veikla ir jos tęstinumas: vienas iš akcininkų suteikia įrangą, o kitas – žemės sklypą. Šalys įsipareigojo neatsilikyti jokių faktinių ir teisiųjų veiksmų, kurių pagrindu kuri nors šalis pažeistų susitarimo esmę remiantis bet koku juridiniu dokumentu, tačiau atsakovė „Krynicki Recycling S. A.“ šį akcininkų susitarimą neabejojanti pažeidė ir neveikė steigtos bendrovės, ieškovės BUAB „Lithuanian glass recycling“, naudai, vadindami, veikė nesąžiningai, išimtinai savo pačios interesus, jiems suteikdama prioritetą, taip galutinai sužlugdydama ieškovės tikimą komercinę veiklą.
12. Kaip svarbią aplinkybę teismas pažymėjo ir tai, kad, akcininkei „Krynicki Recycling S. A.“ atsiėmus įrangą, negalėjo būti įgyvendintas atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo planas, o stiklo atliekos negalėjo būti baigtos rūšiuoti, nesant kitos įrangos, užtikrinančios veiklos tęstinumą. Atsakovė neatsilikusi į šią nesąžiningą veiksmą (neatsiėmus nuomos įrangos), net ir turėdama finansinių sunkumų ieškovei faktiškai būtų galėjusi sutvarkyti sukauptas stiklo atliekas ir būtų išvengusi nuostolių, kurių atlyginimo nagrinėjamoje byloje prašoma. Atsakovės „Krynicki Recycling S. A.“ veiksmų nesąžiningumą teismas įvertino kaip pagrindą atsirasti atsakovės prievolėi atlygti nuostolius savo turto subsidinariai (Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 2.50 straipsnio 3 dalis).
13. Pasiskaidymas dėl valdybos narių A. K., P. K. ir O. B. civilinės atsakomybės, teismas visų pirma šalių pateiktų paaiškinimų pagrindu konstatavo, kad net ir pasibaigus valdybos paskyrimo terminui (4 metams) *de facto* (faktiškai) minėti valdybos nariai toliau vykdė tas pačias funkcijas. Atsakovai, valdybos nariai ir bendrovės vadovas V. Č., bendru sutarimu primdavo sprendimus dėl bendrovės veiklos. Teismo posėdyje metu atsakovai neneigė, kad tokie susitikimai buvo dažni, nuolatinio pobūdžio, jie vykdavo tiek Lietuvoje, tiek ir Lenkijos Respublikoje, dalyvaudami ne tik valdybos nariais ir direktoriais, bet ir kitais atsakovės „Krynicki Recycling S. A.“ atstovais (darbuotojais). Nors nei akcininkų, nei valdybos posėdžių nebuvo šaukiami oficialiai (vadovaujantis Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymu (toliau – ir ABĮ) nuostatomis) ir nebuvo laikomasi formalios posėdžio vedimo tvarkos, darbotvarkės sudarymo, posėdžių nebuvo protokolaujami, vis dėlto, teismo vertinimu, būtent šių susirinkimų metu *de facto* ir buvo priimami visi sprendimai dėl kasdienės įmonės veiklos, neatitinkantys įstatyme nustatytų juridinio asmens dalyvių ir valdybos narių funkcijų (ABĮ 19, 20, 27, 29, 35 straipsniai).
14. Teismas nusprendė, kad atsakovų A. K. ir P. K. atstovų argumentus, jog dėl kalbos barjero tokie susitikimai negalėjo vykti dažnai, paneigia atsakovų O. B. ir V. Č. nuoseklūs paaiškinimai dėl vykusių susirinkimų ir sprendimų priėmimo bendrovės veikloje tvarkos, t. y. bendrovės vadovas asmeniškai priėmė tik organizacinius sprendimus dėl kasdienės bendrovės veiklos, o visus strateginius sprendimus dėl bendrovės veiklos tęstinumo, veiklos kryptį primdavo valdybos nariai, *de facto* kartu su vadovu aktyviai valdydami bendrovę ir taip įvyšdami ABĮ 34 straipsnyje valdybai priskirtas funkcijas. Taigi, sprendimai dėl bendrovės veiklos, jie žinojo ir apie kaupiamas stiklo bei kitas atliekas, apie šiu atliekų kaupimą ne vien uždarose patalpose, nors pagal išduotą ieškovei leidimą tokią veiklą galėjo būti vykdoma tik uždarose patalpose. Atsakovai laikėsi bendrovėje, o nurodyti pažeidimai buvo matomi vizualiai. Taip pat jie žinojo apie Kašiadorių rajono agentūros aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės pareigūnų atliktus planinius ir neplaninius patikrinimus, apie tai, kad iš esmės visu bendrovės veiklos periodu sukauptos stiklo atliekos viršijo leistiną perdirbamų atliekų kiekį (tik 2009 m. rugpjūčio 10 d. atlikto planinio patikrinimo metu pažeidimų nebuvo nustatyta), tačiau tinkamos bendrovės veiklos neužtikrino.
15. Teismas atkreipė dėmesį ir į tokią aplinkybę, kad bendrovės vadovu V. Č. nuo 2010 m. birželio 22 d. iki 2013 m. spalio 1 d. buvo surašyta net 13 privalomųjų nurodymų dėl sukauptų stiklo atliekų, stiklo pakuotės ir kitų atliekų pašalinimo iš bendrovės teritorijos, veiklos vykdymo tik uždarose patalpose, tinkamo dokumentacijos tvarkymo, ne kartą skirtos baudos, kurių suma per šį laikotarpį sudaro 23 000 Lt (6661,26 Eur).
16. Teismo vertinimu, pozicija testų ieškovės veiklą nuolat pažeidžiant išduotą 2009 m. gegužės 18 d. taršos integratos prevencijos ir kontrolės leidimą bei 2009 m. birželio 2 d. patvirtintą BUAB „Lithuanian glass recycling“ atliekų naudojimo techninį reglamentą, kartu bendrovės vadovui mokant už daromus pažeidimus baudas, buvo priimta (suderinta) visų atsakovų (valdybos narių ir bendrovės vadovo) bendru sprendimu. Labiau tikėtina, kad gauta nauda dėl šio Lenkijos Respublikos išvežtų stiklo atliekų, kurių negalima buvo perdirbti Lenkijoje, buvo didesnė nei paskirtos baudos, nes, vertinant protingo žmogaus poziciją, bendrovės vadovas – atsakovas V. Č., jau gavęs pačią pirmąją baudą, neabejojanti būtų organizavęs bendrovės veiklą pagal išduotą jai leidimą arba nutraukęs neteisėtą veiklą, arba būtų siekęs daromą santykinį nutraukimą, nei kas kartą mokėjęs baudas, kurių bendra suma sudarė net 23 000 Lt. Tokių savo išvadą teismas grindė ir iš Lietuvos teismų sistemos LITEKO suformuoto išrašo apie asmens darbotvarkę bei mokamas išmokas duomenimis, iš kurių nustatė, kad V. Č. darbo užmokeskis BUAB „Lithuanian glass recycling“ buvo 1200 Lt per mėnesį (neatskaičius mokesčių), taigi paskirtų baudių suma sudarė dvejetainį jo puse metų jo darbo užmokesčio, kurį atsakovas V. Č. gavo atskaičius mokesčius. Nelogiška būtų vertinti, kad bendrovės vadovas būtų tęsęs darbo santykius iš esmės be darbo užmokesčio kelerius metus, o bendrovės valdybos nariai nebūtų buvę informuoti apie surašytus privalomuosius nurodymus ir skirtas baudas bei nebūtų vertinę tokios situacijos.
17. Teismas nurodė, kad ypatingą svarbą įrodinėjančiui atsakovui V. Č. reikškimų reikalavimų pagrįstumu turi Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutarties civilinėje byloje Nr. B2-997-603/2017, kuria BUAB „Lithuanian glass recycling“ bankrotas pripažintas teisiniu. Bylą nagrinėjęs teismas padarė išvadą, kad nustatyti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymu (toliau – IBĮ) 20 straipsnio 2 dalies 1, 2 ir 5 punktais nustatyti tyčinio bankroto požymiai – netinkamas įmonės vadovo pareigų vykdymas, ekonominiai nenaudingi sandorių sudarymas bei galimai apgaulingas ir netinkamas buhalterinės apskaitos tvarkymas, dėl to bendrovė prie bankroto buvo priversta tyčia. Taigi, bankroto lėmė ne verslo nesėkmė, o tyčiniai bendrovės valdymo organų veiksmai, siekiant išvengti įsipareigojimų kreditoriams vykdymo. Teismas minėtoje nutartyje pripažino, kad bendrovės vadovas neužtikrino tinkamo BUAB „Lithuanian glass recycling“ buhalterinės apskaitos tvarkymo, dėl to nėra galimybės iš dalies nustatyti bendrovės turto, nuodos kapitalo bei įsipareigojimų dydžius.
18. Įvertinęs nurodytas aplinkybes dėl bendrovės valdymo, jo dalyvio ir valdymo organų elgesio, teismas padarė išvadą, kad tiek valdyba, tiek akcininkai, tiek vadovas žinojo apie bendrovės faktinę, sistemingai blogėjančią finansinę situaciją (vėliau ir nemokumą) visu bendrovės veiklos laikotarpiu, kaupiamas ir netvarkomas stiklo atliekas, tačiau bendrovės veiklos nestabdė. Teismo nuomone, visi atsakovai, *de facto* valdydami bendrovę ir priimdami netinkamus sprendimus, nesikreipdami dėl bankroto bylos iškilimo, priešingai, tiksliai siekdami priversti ją prie bankroto, prisidėjo prie žalos kreditoriams atsiradimo. Atsakovui V. Č. neperdavus finansinių dokumentų nemokumo administratoriui, nėra galimybės įvertinti atskirų kreditorių reikalavimų atsiradimo laikotarpį. Taip pat nėra jokio pagrindo priskirti tam tikras žalos kreditoriams dalis atsakovams atsakovams, jie bendrininkau saurąja prasme (subjektyvus bendrininkavimas), tiek bendrovės vadovas, tiek valdybos nariai, tiek vienietai akcininkai savo veiksmais padarė žalą bendrovei, todėl šiu atvejų taikytina CK 6.6 straipsnio 3 dalyje ir 6.279 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta solidariosios skolininkų pareigos prezumpcija, ieškovei iš atsakovų solidarai priteisiant 323 891,98 Eur, t. y. teismo patvirtintų bankroto byloje kreditorių reikalavimų sumą.
19. Pasiskaidymas dėl žalos, palikus nesutvarkytas atliekas, dydžio, teismas visų pirma atkreipė dėmesį į nurodytą atlyginimo nagrinėjamoje byloje susiklosčiusioje situacijoje tikslą. Šis tikslas būtų pasiektas, jeigu būtų sutvarkyta užteršta teritorija ir atliekos pašalintos iš patalpų, t. y. kad ne tik neliktų stiklo, kėsinų, duženų, plastikų atliekų, sumažėtų su dirvožemiu ir keramika, bet ir teritorija būtų sutvarkyta taip, kaip buvo iki veiklos vykdymo, būtų pašalinti bet kokios veiklos pėdsakai, taip ne tik užtikrinant ieškovės gražinimą į poziciją, kurioje ji būtų, bet ir pašalinant riziką aplinkai ir žmonių sveikatai. Teismo vertinimu, tvarkantį atliekų kieki, esantį Kašiadorių r., Vilnių k., nustatytas pagal Aplinkos apsaugos departamento prie Aplinkos ministerijos Kauno valdybos Kašiadorių aplinkos apsaugos inspekcijos 2019 m. gruodžio 5 d. patikrinimo akte užfiksuotų atliekų kiekių (subjektyvus bendrininkavimas), t. y. atliekų kiekių, esantį akcijoje Vilniuje, Savanorių pr. 197, – pagal Vilniaus rajono aplinkos apsaugos departamento Vilniaus miesto agentūros pareigūnų 2015 m. kovo 20 d. surašytą patikrinimo aktą Nr. VR-14.7-124, kuriame nurodyta, kad bendras kiekis – 376,17 t). Pažymėjus, kad dėl per ilgą laiką su atliekomis susisusiusio dirvožemio bei keramikos nustatyti tikslūs tvarkytųjų atliekų kiekio neįmanoma, vis dėlto patikslintame ieškinyje ieškovei nurodytas paliktų nesutvarkytų atliekų kiekis iš esmės atitinka minėtų institucijų užfiksuotą atliekų kiekį, teismas pripažino, kad nesutvarkytų atliekų kiekis yra apie 5519 t.
20. Teismas, įvertinęs įrodymus, pagrindžiančius galimą atliekų sutvarkymo kainą aktualiu laikotarpiu, vadovavosi UAB „Ekobazė“ pateiktu pasiūlymu ir, pagal jį apskaičiavęs priteistą sumą, priteisė ieškovei iš atsakovų solidarai 355 666,63 Eur (293 939,36 Eur + 61 727,27 Eur PVM), siekdamas grąžinti ieškovei į tokią padėtį, kuri turėjo būti bendrovei pabaigus veiklą (CK 6.249 straipsnio 1 dalis).

21. Spręsdamas dėl UAB „Verenta“ 77 096,84 Eur reikalavimo dėl nuomos mokesčio sumokėjimo už naudojimąsi patalpomis Kašiadorių r., Vilnių k., teismas šį reikalavimą atmetė, konstatavęs, kad skolos susidarymas neįrodytas, be to, teismui materialinį teisinį reikalavimą pavidino sutarties pagrindu dėl administravimo išlaidų priteisimo turi teisę reikšti nemokumo administratorius, o ne pati bankrutuojanti bendrovė.
22. Atsakovams prašant taikyti sutrumpintą trejų metų iškainio senaties terminą žalos atlyginimo reikalavimams ([CK 1.125 straipsnio](#) 8 dalis), teismas, atsižvelgdamas į pripažintą aplinkybę, kad visi atsakovai *de facto* vadovavo bendrovei, pritarė iškėsvos pozicijai, jog reikalavimo atlyginti žalą kreditoriams sužinojimo momentas yra Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. sprendimo civilinėje byloje [Nr. B2-997-603/2017](#) dėl bankroto pripažinimo tyčinį priėmimas. Kadangi iškėsvos pareikštas 2018 m. lapkričio 15 d., iškainio senaties terminas pareikšti reikalavimą dėl žalos, padarytos kreditoriams, atlyginimo nepažeistas.
23. Teismas nesutiko su iškėsvos pozicija, kad nuo Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. sprendimo priėmimo turėtų būti skaičiuojamas ir iškainio dėl žalos atlyginimo dėl atliekų sutvarkymo senaties terminas, nurodęs, kad ne vėliau nei 2014 m. spalio 31 d., kai antstolis D. T. konstatavo faktą apie rastas teritorijoje nesutvarkytas galimai pavojingas atliekas, nemokumo administratorius sužinojo apie jo administruojamas bendrovės teisių pažeidimą. Todėl šiam reikalavimui pareikšti iškainio senaties terminas yra praėjusias.
24. Vertindamas, ar yra pagrindas praleisti iškainio senaties terminą atnaujinti, teismas, viena vertus, pažymėjo, kad nemokumo administratoriaus pasyvumas, įvertinus susiklosčiusią faktinę ir teisinę situaciją, jam delsiant laikui kreiptis teismėms gynbos, yra nepateisinamas, juolab kai byloje nėra duomenų apie buvusias objektyvias kliūtis bankroto administratoriui laikui kreiptis į teismą. Teismas padarė išvadą, kad nemokumo administratorius nevykdė įstatyme įtvirtintų pareigų ginti bankrutuojančios bendrovės interesus, savo pareigas vykdė nerūpestingai ir apalaidžiai. Kita vertus, akcentuodamas ginamos vertybės (užterštos aplinkos) svarbą ir tai, kad šiuo atveju viešasis interesas įstatyme įtvirtintu privatu interesu, teismas konstatavo, jog termino kreiptis į teismą praleidimas negali sudaryti prielaidų atsakovams išvengti civilinės atsakomybės ir negali būti kliūtis ginti visuomenės interesus svarbiu būdu, todėl praleistą terminą atnaujino *ex officio* (savo iniciatyva). Teismas pažymėjo, kad priešingu atveju nebūtų užtikrinta efektyvi aplinkos apsauga ir taršos pavojingų prevencija bei aplinkos apsaugos politikos įgyvendinimo tikslai, taip pat būtų pažeistas teisingumo principas ir teismui tenkanti pareiga – teisingumo vykdymas, be to, likusių po ūkinės veiklos pabaigos atliekų sutvarkymo ir neigiamų pasekmių aplinkai pašalinimo našta nepagrįstai būtų perkelta valstybei, t. y. mokesčių mokėtojams, o tokia situacija netoleruotina.
25. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. balandžio 15 d. nutartimi, išnagrinėjusi atsakovų „Krynicki Recycling S. A.“, A. K., P. K. ir O. B. apeliacinius skundus, Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 12 d. sprendimą paliko nepakeistą.
26. Apelacinės instancijos teismas iš esmės pritarė pirmosios instancijos teismo sprendimą pagrindžiančiais argumentais.
27. Kolegija akcentavo, kad nagrinėjamoje byloje yra susiklosčiusi išskirtinė situacija, kai bankrutavusi bendrovė paliko didžiulį kiekį stiklo atliekų, kurių dalis yra ir pavojingos, o šioms atliekoms sutvarkyti yra reikalingos lėšos, kurių bankrutavusi bendrovė neturi. Atsižvelgdamas į atsakovų neteisėtus ir (ar) sąžiningo elgesio standarto neatitinkančius veiksmus (pvz., įrangos išvežimą prieš pat bankroto bylos iškėlmą, suvokiant, kad likusios atliekos nebebus širšiotos, ar prieš bankroto bylos iškėlmą perleidžiant visas turėtas atliekas), į [CK 1.137 straipsnyje](#) įtvirtintą sąžiningą naudojimąsi savo civilinėmis teisėmis ir galimybę atsakyti ginti nesąžiningo asmens teises, į 7 metus besitęsiančias pasekmes – atliekoms užterštą aplinką, viešojo intereso būvimą, teismas konstatavo, kad yra pakankamas pagrindas atnaujinti iškainio senaties terminą.
28. Kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas argumentuotai padarė savo išvadą dėl to, kad iškėsvos finansinė būklė buvo gerai žinoma jos akcininkei, visi vadovo veiksmai bei sprendimai, nepaisant vis didėjančių baudų už veiklos pažeidimus, kurių dydis galiausiai viršijo daugiau nei vienerių metų gaunamas iš iškėsvos mokamo darbo užmokesčio pajamas, buvo nulemti būtent akcininkės poreikiu ir suinteresuotumu teisiškai iškėsvos veiklą. Iškėsvos akcininkė, akcentuodama tiri didelės skolos už ją priklausančios įrangos nuomą susidarymą, tokiu būdu pripažino, kad jai buvo ar turėjo būti žinoma blogo iškėsvos finansinė padėtis, tačiau jokių teisiškai įstatymu įtvirtintų, turėdama kitų interesų ir išsiskaidinimų, nesiėmė. Kolegija pažymėjo, kad iš esmės analogiški atsakovo A. K. atstovo paaiškinimai užfiksuoti ir Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartyje dėl bankroto pripažinimo tyčinio.
29. Apelacinės instancijos teismas byloje pripažino tinkamai nustatytą aplinkybę, jog visi atsakovai *de facto* vadovavo bendrovei, t. y. iškėsvai. Įvertinus byloje pateiktą paaiškinimų visumą, kolegija padarė išvadą, kad tiek iškėsvos valdybos nariai, tiek iškėsvos akcininkės atstovai iš esmės pritarė visus bendrovės veiklos klausimus, be to, jiems buvo žinoma iškėsvos finansinė padėtis, taip pat žinoma apie aplinkosaugos institucijos skirtas baudas už pralaimėjus nurodymų neįvykdymą.
30. Kolegija sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, jog visi valdybos nariai po 2012 m. rugsėjo 2 d. atliko savo funkcijas, pažymėjusi, kad iškėsvos valdyba širškinta 2008 m. rugsėjo 3 d., tad jos įgaliojimai turėjo pasibaigti 2012 m. rugsėjo 2 d., tačiau visuotinis akcininkų susirinkimas, kuris, remiantis ABĮ 23 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies 3 punktu, turėjo būti šaukiamas būtent valdybos iniciatyva (arba, valdybai nevykdyant pareigos sušaukti visuotinį akcininkų susirinkimą, tokio iniciatyvos teisė buvo suteikta vadovui), nebuvo sušauktas – nei pati valdyba, nei vadovas nesiėmė jokių priemonių naujai valdybai širškinti. Taigi, abi ABĮ 33 straipsnio 5 dalyje nurodytos sąlygos nepvyko ir valdybos sudėtis nepasikeitė.
31. Apelacinės instancijos teismas pažymėjo, kad, iškėsvos akcininkei atsiėmus jos suteiktą stiklo atliekų rūšiavimo liniją, bendrovės vykdytas stiklo atliekų naudojimo technologinis procesas ne tik sustojo ir objektyviai negalėjo būti toliau tęsiamas bent jau iki paskiriant nemokumo administratorių ir jam apsisprendžiant, kokias sutartis ir kokią veiklą testuoti, tačiau negalėjo būti vykdytas ir veiklos nutraukimo planas, kuris reikalavo veiklos nutraukimo atveju baigti rūšiuoti atliekas. Kitaip tariant, praradus vienintelę įrangą, naudotą tokioje specifinėje ūkinėje veikloje, kuria vertėsi iškėsva, suskaiptusios atliekos negalėjo būti baigos rūšiuoti ir, jas širšiusias, arba parduotas kaip žaliavą atliekų perdirbėjams, arba parduotas kaip atliekas atliekų perdirbėjams. Apelacinės instancijos teismas, apibendrėjęs byloje nustatytas aplinkybes, konstatavo, kad priežastinis ryšys tarp neteisėtų iškėsvos akcininkės veiksmų ir atsiradusios žalos yra nustatytas.
32. Kolegija įvertino Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento Vilniaus miesto agentūros 2015 m. kovo 20 d. patikrinimo akto, ikiteisminio tyrimo Nr. 02-2-00552-16 liudytojų apklausos protokolą, taip pat įsisteigusių Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. birželio 20 d. sprendimo turinį ir konstatavo, kad pirmosios instancijos teismas ginčo dalį dėl Vilniuje, Savanorių pr. 179, esančių atliekų priklausymo iškėsvai išsprendė teisingai, tinkamai įvertinęs byloje esančius šią aplinkybę patvirtinančius įrodymus.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

33. Kasacinio skundo atsakovai „Krynicki Recycling S. A.“, A. K. ir P. K. prašo: panaikinti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 12 d. sprendimo dalį dėl 679 558,61 Eur priteisimo iš atsakovų „Krynicki Recycling S. A.“, A. K. ir P. K. bei Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 15 d. nutarties dalį, kuria atmeti nurodytų atsakovų apeliaciniai skundai, ir dėl šios bylos dalies priimti naują sprendimą – iškainį nurodytiems atsakovams atmesti; atgręžti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 12 d. sprendimo vykdymą, priteisti atsakovei „Krynicki Recycling S. A.“ iš iškėsvos BUAB „Lithuanian glass recycling“ 679 558,61 Eur. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 33.1. Pirmosios instancijos teismas, pripažinęs, kad iškėsva, nesant svarbių priežasčių, praleido iškainio senaties terminą pareikšti reikalavimui dėl žalos, susijusios su paliktu atliekų sutvarkymu, atlyginimo, nepagrįstai šį terminą atnaujino, remdamasis vien tik byloje konstatuotu viešojojo intereso, kad būtų sutvarkytos atliekos ir kad jų tvarkymo išlaidos būtų perkeltos mokesčių mokėtojams. [CK 1.131 straipsnio](#) 2 dalis suponuoja išvadą, kad visais atvejais atnaujinti iškainio senaties terminą turi būti nustatoma ir svarbių jo praleidimo priežasčių. Teismas nukrypo nuo šaiškinimo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. liepos 1 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-417-2012/2015](#), kad iškainio senaties termino praleidimo priežastys turi būti svarios, o visuomenės svarbių interesų gynimas, reikšiantis įrangą, yra tik viena iš aplinkybių, kurią nustatęs sprendžiant dėl praleisto iškainio senaties termino atnaujinimo, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika dėl iškainio senaties termino atnaujinimo, esant viešajam interesui, yra nevienoda, nes 2013 m. gruodžio 23 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-675/2013](#) ir 2016 m. liepos 1 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-342-686/2016](#) pabrėžiama ginamos viešosios vertybės svarba ir neakcentuojama būtinybė nustatyti svarias iškainio senaties termino praleidimo priežastis. Tai kelia poreikį suvienodinti kasacinio teismo praktiką.
- 33.2. Teismas iškainio senaties termino iškėsvos reikalavimui dėl žalos, kurią sudaro nepadengę iškėsvos kreditorių finansinių reikalavimų suma, pradžių susiję su Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutarties, kurią iškėsvos bankrotas pripažintas tyčinio, įsisteigimo momentu. Teismas nenustatinėjo momento, kada iškėsva sužinojo ar turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą, ir nukrypo nuo [CK 1.127 straipsnio](#) 1 dalies taikymo ir aiškinimo praktikos, suformuotos Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. spalio 6 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-447/2008](#), 2011 m. balandžio 18 d. nutartyje civilinėje byloje Nr. 3K-7-34/2011 ir 2019 m. balandžio 4 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-117-695/2019](#), kuriose išaiškinta, kad visais atvejais turi būti nustatinėjamas sužinojimo apie teisės pažeidimą momentas.
- 33.3. Apelacinės instancijos teismas klaidingai konstatavo, jog Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartyje, kuria iškėsvos bankrotas pripažintas tyčinio, buvo nustatyti neteisėti atsakovės „Krynicki Recycling S. A.“ veiksmai ir kad minimoji nutarties nurodymas atitiktoms aplinkybėms laikytinos prejudiciniais faktais šioje byloje. Teismas nusprendė, kad šioje civilinėje byloje iškėsvai nebereikia įrodinėti atsakovės „Krynicki Recycling S. A.“ neteisėto veiksmo – iškėsvos bankroto bylos inicijavimo laiką, taip pat ir praežinio ryšio tarp šio neteisėto veiksmo ir iškėsvos padarytos žalos. Apelacinės instancijos teismas konstatavo, kad aplinkybė, jog byloje dėl iškėsvos bankroto pripažinimo tyčinio atsakovė „Krynicki Recycling S. A.“ nedalyvavo jokių procesinių teisiu statusu, nėra reikšminga sprendžiant dėl prejudicinio ryšio, nes atsakovė apie minimą aplinkybę žinojo per susijusius asmenis. Apelacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl atsakovės atsakomybės ir remdamasis faktais, nustatytais kitose civilinėje byloje, kurioje atsakovė nedalyvavo, pažeidė atleidimų nuo įrodinėjimo reglamentuojančią Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksą (toliau – [CPK](#)) 182 straipsnio 2 punkto nuostata, taip pat nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo aiškinimo, kad prejudicinį faktą galia tokios aplinkybės turi tik tu atveju, kai abiejose byloje būtų kokių procesinių statusų dalyvaiva tie patys asmenys (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-37/2008](#); 2017 m. gruodžio 28 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-499-403/2017](#); 2019 m. balandžio 11 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-125-687/2019](#)). Dėl to iškėsva nepagrįstai buvo atleista nuo atsakovės neteisėtų veiksmų įrodinėjimo šioje byloje, o iš atsakovės nepagrįstai buvo priteistas žalos atlyginimas.
- 33.4. 2012 m. rugsėjo 2 d. galiojusio ABĮ 33 straipsnio 5 dalyje buvo nustatyta, kad valdyba savo funkcijas atlieka įstatuose nustatyta laiką arba iki bus širškinta ir pradės dirbti nauja valdyba, bet ne ilgiau kaip iki valdybos kadencijos pabaigos metais vykstančio eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo. Ši nuostata reikšia, jog nepriklausomai nuo to, ar nauja valdyba įmonėje yra sudaroma ar ne, esamos valdybos įgaliojimų trukmė yra ribota. Teismas netinkamai aiškino ir taikė ABĮ 33 straipsnio 5 dalies nuostata, reglamentuojančią valdybos įgaliojimų pabaigojimo momentą, ir padarė neteisėią išvadą, jog iškėsvos valdybos įgaliojimai tęsiasi net ir pasibaigus jos kadencijai, iki pat iškėsvos bankroto bylos iškėlmo, nes nebuvo sudaryta nauja iškėsvos valdyba. Taigi teismų padaryta išvada, jog valdyba po 2012 m. rugsėjo 2 d. turėjo toliau vykdyti savo funkcijas ir užtikrinti tinkamą iškėsvos veiklą (ir, esant pagrindui, iškėsvos veiklą stabdyti), yra neteisinga.
- 33.5. Teismas konstatavo, kad atsakovai A. K. ir P. K., eidami valdybos narių pareigas ir veikdami kaip faktiniai iškėsvos vadovai, pablogėjęs iškėsvos finansinei būklei sąmoningai nesiėmė veiksmų iškėsvos veiklai stabdyti, ir nusprendė, kad visa bendra kreditorių reikalavimų suma bei visa bendra likusių atliekoms sutvarkyti reikalingų lėšų suma yra atsakovų neveikimu sukelta žala. Teismų konstatuotas atsakovų A. K. ir P. K. neteisėtas neveikimas – iškėsvos veiklos nestabdymas – savo pobūdžiu ir pasekmėmis yra tolygus įmonės bankroto bylos inicijavimui laiku. Dėl to šiai bylai yra aktualūs Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikos, suformuotos bylose, kuriose buvo sprendžiama dėl akcininkų ir (ar) valdybos organų narių atsakomybės jiems laiku inicijavus įmonės bankroto bylos. Pagal nurodytą praktiką įmonės dalyviai ar valdybos organų nariai, nesiėmę pareigų kreiptis į teismą dėl bankroto bylos iškėlmo, turi atlyginti kitą žalą, kuri yra susijusi tiesioginiu priežastiniu ryšiu su jų padarytu pažeidimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. liepos 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-304-1075/2018](#); 2016 m. birželio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-300-611/2016](#); 2017 m. sausio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-89-378/2017](#)). Teismams šioje byloje nenustačius konkretaus priežastinio ryšio tarp atsakovų A. K. ir P. K. neteisėto neveikimo (iškėsvos veiklos nestabdymo) ir iš atsakovų priteisus visą konstatuotą iškėsvos patirtos žalos atlyginimą, šiems atsakovams iš esmės buvo pritaikytos tyčinio bankroto pasekmės, nors atsakovai už tyčinį bankrotą nėra atsakingi.
- 33.6. Teismas nusprendė, kad neteisėtas stiklo rūšiavimo linijos išvežimas prieš pat iškėsvos bankroto bylos iškėlmą yra susijęs tiesioginiu priežastiniu ryšiu su visa iškėsvos patirta žala, kurią sudaro bendra visų iškėsvos kreditorių finansinių reikalavimų suma ir bendra visuma likusių atliekoms sutvarkyti reikalingų lėšų suma. Vis dėlto teismas aiškiai nepagrindė priežastinio ryšio tarp konstatuoto neteisėto veiksmo ir iškėsvos patirtos žalos ir jį argumentavo tik bendro pobūdžio teiginiais, nepagrįstai jų konkrečias bylos esančias duomenis, kad, atsakovei „Krynicki Recycling S. A.“ neišvežus stiklo rūšiavimo linijos, iškėsva galbūt būtų galėjusi testuoti veiklą bankroto proceso metu, papildomai širšiuoti likusias atliekas, taip pat mažinti esamus nuostolius. Teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 31 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-167-611/2015](#) pateiktų taisyklių, kuriomis turi būti vadovaujama, nustatant priežastinį ryšį kaip vieną iš civilinės atsakomybės taikymo sąlygų.
- 33.7. Atsakovai pateikė duomenis, paneigiančius Vilniuje esančių atliekų priklausymą iškėsvai, tačiau teismas nenustatinėjo šių atliekų priklausomybės, nevertino su tuo susijusių įrodymų, nes laikėsi pozicijos, kad atliekų priklausymo iškėsvai faktas jau yra nustatytas administracinėje byloje, kurią nei vienas bylos atsakovas nedalyvavo ir negalėjo ginčyti atliekų priklausymo iškėsvai ar tiesiog išsistų savo pozicijos. Taigi teismas, laikydamas administracinėje byloje nustatytas aplinkybes prejudiciniais faktais, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. vasario 4 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-37/2008](#), 2017 m. gruodžio 28 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. 3K-3-499-403/2017](#) ir 2019 m. balandžio 11 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e3K-3-125-687/2019](#) suformuotus atleidimų nuo įrodinėjimo reglamentuojančios [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto nuostatos aiškinimo ir taikymo praktikos.
- 33.8. Teismas nusprendė, kad žalos dydžius nustatyti reikšmingi tik tie įrodymai, iš kurių būtų galima spresti apie atliekų kiekį, susidariusį iki bankroto bylos iškėlmo. Pirmosios instancijos teismas konstatavo, kad nesutvarkytų atliekų kiekis yra apie 5519 tonų, t. y. atitinkantis pradiniam iškėsvai nurodytą kiekį, ir priteisė iš atsakovų įmoką sutvarkyti 355 666,63 Eur. Akivaizdu, kad iškėsva tokio atliekų kiekio netvarkys, nes tokio atliekų kiekio nebūti. Iškėsva 2020 m. gegužės 28 d. pateikė pareikšimą dėl dalies iškainio reikalavimo atsisakymo, kuriuo pripažino, jog likęs nesutvarkytų atliekų kiekis yra 7771,718 tonos. Taigi iš atsakovų buvo priteistos lėšos didesnio atliekų kiekio, nei įrodinėjimo iškėsvai, ir didesnio, nei yra realiai likęs, sutvarkymui. Teismas nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimo, kad gali būti atlyginama tik tokia žala, kuri nukentėjusiojo yra įrodyta kaip tikrai atsirastanti ateičiai ir jos atsiradimas yra neįvengiamas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-465/2012](#)). Vadovaujantis šiuo išaiškinimu, iškėsva turėjo įrodyti, kad prašomas priteisti išlaidas atliekoms sutvarkyti ji tikrai patirs ateityje. Vadinas, šioje byloje turėjo būti nustatinėjama, koks atliekų kiekis yra realiai likęs iškainio pareikšimo dieną (ar vėlesniu bylos nagrinėjimo metu, jeigu kiekis sumažėtų), nes tik tokias atliekas iškėsva turi sutvarkyti ir realiai tvarkys.
34. Atsakovs O. B. pareiškė prisidėjimą prie pateikto kasacinio skundo.
35. Atsiliepimų į kasacinį skundą trečiasis asmuo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija prašo kasacinį skundą atmesti. Atsiliepimas grindžiamas šiais argumentais:
- 35.1. Kasacinis teismas yra išaiškinęs dėl iškainio senaties termino taikymo, jo atnaujinimo kriterijų, ši praktika yra nuosekli, išami ir vienoda, todėl nėra būtinybės ją suvienodinti. Kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad iškainio senaties terminą atnaujinant reglamentuojančiose teisėse nuosekliai nenustatyta aplinkybių, kurios laikytinos svarbiomis praleidimui terminui atnaujinti, sąrašo; neišvardyti kriterijai, kuriais remdamasis teismas turėtų spresti dėl tokių aplinkybių pripažinimo svarbiomis termino praleidimo priežastimis. Teismas, sprenddamas svarbių priežasčių konstatavimo klausimą, turi vadovautis teisingumu, protingumu ir sąžiningumo principais, atsižvelgti į iškainio senaties instituto esmę ir jo paskirtį, ginčo esmę, šalių elgesį ir kitas reikšmingas bylos aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. birželio 29 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-321/2012](#); 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-142-916/2020](#)). Nagrinėjamoje byloje yra susiklosčiusi išskirtinė situacija, kai iškėsva yra bankrutavusi įmonė, kurios teisių gynimas priklausė nuo nemokumo administratoriaus, kuris šiuo metu pakeistas ir kuriam pareikštas kaltinamasis aktas dėl veiksmų administruojant iškėsvą. Teisės aktai, reglamentuojantys atliekų tvarkymą, įskaitant ir jų tvarkymą bankroto proceso metu, pabrėžia pareigą atliekų tvarkyti atsakovų atliekas (BJĮ 31, 32 ir 36 straipsniai). Taip siekiama užtikrinti valstybės ir visuomenės interesus, kad atliekos būtų sutvarkytos ir jų tvarkymo našta nebūtų užkraunama valstybei (ir visuomenei). Žala, kurią sudaro iškainio reikalavimas, yra atsiradusi dėl neteisėtų, nesąžiningų atsakovų veiksmų. [CK 1.137 straipsnis](#) nustato galimybę teismui atsakyti ginti nesąžiningo asmens teises. Teismas motyvuotai ir teisingai įvertino atsakovų veiksmų neteisėtumą, nesąžiningumą, pagrįstai atsižvelgti į asmenims tenkančią pareigą sutvarkyti atliekas, iškėsvos teisių apsaugą bankroto proceso metu, vertino, kad nagrinėjamoje byloje yra viešasis interesas užtikrinti aplinkos apsaugą, nusivertinti privatus atsakovų (kurie laikytini nesąžiningais) interesus.
- 35.2. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismai savo sprendimuose, vertindami „Krynicki Recycling S. A.“ veiksmus, nustatydami jų neteisėtumą ir nesąžiningumą, šių veiksmų pasekmes, ir civilinės atsakomybės taikymą, išvada motyvuotai grindė faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis. Apelacinės instancijos teismas rėmėsi ne tik Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartimi, kurioje konstatuota, kad „Krynicki Recycling S. A.“

pažeidė pareigą inicijuoti bankroto bylos iškilimą. Šis teismas nurodė, kad, net ir vertinant bankroto pripažinimo tyčinį byloje nustatytus faktus kitaip, ieškovės akcininkės neteisėti veiksmai buvo identifikuoti šios bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme metu ir atskirai aprašyti teismo sprendimo 26–30 punktuose. Dėl to nepagrįstas kasacinio skundo teiginys, jog apeliacinės instancijos teismas nevertino „Krynicki Recycling S. A.“ veiksmų, o jų neteisėtumą ir nesąžiningumą konstatuotas vien prejudiciniu ryšio pagrindu ir remiantis aplinkybe, kad „Krynicki Recycling S. A.“ apie teismo procesą dėl ieškovo bankroto pripažinimo tyčinio žinojo (ar turėjo žinoti).

- 35.3. ABJ 33 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad valdyba savo funkcijas atlieka įstatuose nustatytą laiką arba iki bus šrinkta ir pradės dirbti nauja valdyba, bet ne ilgiau kaip iki valdybos kadencijos pabaigos metais vyksiančio eilinio visuotinio akcininkų susirinkimo. Teismų nustatytos aplinkybės, kad net ir pasibaigus ieškovės valdybos paskyrimo terminui (4 metams) *de facto* (faktiškai) mūnė valdybos nariai toliau vykdė tas pačias funkcijas, kartu su bendrovės vadovu V. Č. bendru sutarimu primdavo sprendimus dėl bendrovės veiklos. Taigi neatitardus ABJ 33 straipsnio 5 dalyje nurodytoms aplinkybėms – naujos valdybos paskyrimo ar akcininkų susirinkimo susaukimo, teismų išvada, kad valdybos įgaliojimai tęsėsi, neprieštarauja ABJ 33 straipsnio 5 daliai.
- 35.4. Teismų nustatytos aplinkybės sudarė pakankamą pagrindą konstatuoti priežastinį ryšį tarp ieškovės akcininkės „Krynicki Recycling S. A.“ veiksmų išvežant stiklo rūšiavimo liniją ir atsiradusios žalos (atliekų nesutvarkymo). Teismai nustatė, kad gyvybiškai svarbi BUAB „Lithuanian glass recycling“ veiklą vykdyti atliekų rūšiavimo įranga buvo suteikta steigiant šią bendrovę, t. y. ji buvo viena iš bendrovės įsteigimo sąlygų; šios įrangos nuomos sutartis nutraukta neatlikus teisėtus sutarties nutraukimo procedūros; akcininkei „Krynicki Recycling S. A.“ atsiėmus įrangą, atliekų tvarkymo veiklos nutraukimo planas negalėjo būti įgyvendintas, stiklo atliekos negalėjo būti baigtos rūšiuoti, nes kitos įrangos, užtikrinančios veiklos tęstinumą, nebuvo.
- 35.5. Pirmosios instancijos teismas sprendimo 15, 55–57 punktais ir apeliacinės instancijos teismas nutarties 110–114, 116 punktais, įvertinę byloje esančius įrodymus, pagrįstai nusprendė dėl atliekų, esančių Vilniuje, priklausymo ieškovei. Šių atliekų priklausymo ieškovei faktas nustatytas ne tik oficialiame institucijos patikrinimo akte, kuris nei pats, nei jame užfiksuotos faktinės aplinkybės ar jų pagrindu išrašytas privalomasis nurodymas nebuvo nugynę, bet ir įsitęsusiu administracinio teismo sprendimu.
- 35.6. Lietuvos apeliacinis teismas nurodė, kad šios bylos įrodinėjimo dalykas yra ieškovės BUAB „Lithuanian glass recycling“ dalyvių ir valdymo organų veiksmų, atliekų iki bankroto bylos iškilimo, teisėtumo įvertinimas ir iš jų kylančios civilinės atsakomybės sąlygų nustatymas. Todėl žalai ir jos dydžiui nustatyti reikšmingi tik įrodymai, iš kurių būtų galima spręsti apie atliekų kiekį, susidariusį iki bankroto bylos iškilimo. Aplinkybė, kad dalis atliekų jau sutvarkyta, niekaip nepaneigia nei ieškovei padarytos žalos fakto, nei jos dydžio, be kita ko, ieškovės prievoles apmokėti paslaugas už jau užtuotas atliekas.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl ieškinio senaties termino pradžios nustatymo reikalavimui priteisti žalos atlyginimą iš bankrutavusios įmonės akcininkės, vadovo ir valdybos narių ir praleisto ieškinio senaties termino atnaujinimo

36. Ieškinio senatis – tai įstatymų nustatytas laiko tarpas (terminas), per kurį asmuo gali apginti savo pažeistas teises pareikšdamas ieškinį (**CK 1.124 straipsnis**). **CK 1.125 straipsnio** 8 dalyje nurodyta, kad sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas taikomas reikalavimams dėl padarytos žalos atlyginimo.
37. Pagal **CK 1.127 straipsnio** 1 dalį, ieškinio senaties terminas prasideda nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos. Teisė į ieškinį atsiranda nuo tos dienos, kurią asmuo sužinojo arba turėjo sužinoti apie savo teisės pažeidimą. Šios taisyklės šimtis nustato šis kodeksas ir kitą Lietuvos Respublikos įstatymai.
38. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad ieškinio senaties termino eigos pradžia įstatymo senjama ne su teisės pažeidimu (objektyvusis momentas), bet su asmens sužinojimu ar turėjimu sužinoti apie savo teisės pažeidimą (subjektyvusis momentas), nes asmuo gali įgyvendinti teisę ginti savo pažeistą teisę tik žinodamas, kad ši pažeista. Teismas, siekdamas tinkamai nustatyti ieškinio senaties termino pradžią, visų pirma turi nustatyti teisės pažeidimo momentą, kuris yra pradinis etapas, nustatant konkrečią ieškinio senaties eigos pradžios datą pagal subjektyviųjų momentą. Sužinojimo apie teisės pažeidimą momentu laikytina diena, kada asmuo faktiškai suvokia, kad jo teisė ar įstatymo saugomas interesas yra pažeistas. Kai asmuo nurodo, kad apie savo teisės pažeidimą sužinojo ne pažeidimo dieną, o vėliau, teismai turi įvertinti, ar šis apie savo pažeistą teisę sužinojo ne vėliau, negu analogiškoje situacijoje turėjo sužinoti apdairiai ir rūpestingai su savo teisėmis besiejančias asmuo. Be to, teismas turi atsižvelgti į teisės pažeidimo nustatymo sudėtingumą, atsakovo veiksmų ar neveikimo įtaką ieškovo subjektyviosios situacijos vertinimui, kitas konkrečių atvejų reikšmingas aplinkybes (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. rugpjūčio 1 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-317/2008**).
39. Ieškovės ieškinyje dėl žalos atlyginimo paduotas 2018 m. lapkričio 15 d. Bylą nagrinėję teismai trejų metų ieškinio senaties terminą skaičiavo atskirai kiekvienam iš pareikštų reikalavimų: dėl žalos, padarytos kreditoriams, ir dėl žalos už bendrovėje paliktų atliekų sutvarkymą atlyginimo. Teismai, atsižvelgdami į tai, kad visi atsakovai *de facto* vadovavo bendrovei, nustatė, kad reikalavimo atlygti žalą, padarytą kreditoriams, sužinojimo momentas yra teismo nutarties (Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. B2-997-603/2017**), kuria konstatuotas bendrovės (ieškovės) tyčinis bankrotas, įsiteisėjimo momentas, todėl nusprendė, kad ieškinio senaties terminas šiam reikalavimui nėra praleistas.
40. Kasaciniu skundu yra teigiama, kad teismai nenustatė ieškovės sužinojimo apie savo teisių pažeidimą momento, tačiau tiesiog automatiškai ieškinio senaties pradžią susiejo su nutarties, kuria konstatuotas bendrovės tyčinis bankrotas, įsiteisėjimo momentu. Kasaciniu skundu taip pat nurodoma, kad vertinant, kada ieškovė turėjo sužinoti apie savo teisių pažeidimą, turi reikšmės nemokumo administratorių įstatymo nustatyta pareiga per 6 mėnesius patikrinti įmonės sandorius ir aplinkybė, kad nemokumo administratorius pats 2015 m. vasario 9 d. pateikė Vilniaus apygardos teismui prašymą dėl ieškovės bankroto pripažinimo tyčinio.
41. Teisėjų kolegija su šiais kasacinio skundo argumentais nesutinka. Visų pirma, iš teismų procesinių sprendimų akivaizdu, kad teismas nustatė ieškovės sužinojimo apie savo teisių pažeidimą momentą. Tai, kad teismas vertino, jog šis momentas yra teismo nutarties, kuria konstatuotas bendrovės tyčinis bankrotas, įsiteisėjimo momentas, nėra pagrindas daryti išvadą, kad teismai automatiškai ieškinio senaties pradžią susiejo su nutarties įsiteisėjimo momentu.
42. Antra, kasacinis teismas yra išaiškinęs, kad įstatyme nustatytas 6 mėnesių senaties terminas taikytinas tik bankroto administratoriaus pareigai patikrinti įmonės sudarytus sandorius per paskutinius trejus metus iki bankroto bylos iškilimo, tačiau tai nėra ieškinio senaties terminas. Minėtas terminas nekeičia ieškinio senaties termino eigos, jos pradžios skaičiavimo taisyklės. Šis laikotarpis ne apibrėžia ieškinio senaties termino eigos pradžią, bet juo siekiama užtikrinti operatyvų ir sklandžią įmonės bankroto proceso eigą, sudaryti galimybę tinkamai vykdyti įstatymu administratoriui nustatytas funkcijas. Ieškinio senaties terminas išleka priklausomai nuo teisės į ieškinį atsiradimo dienos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. lapkričio 26 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-303/2014**). Taigi, priešingai nei teigiama kasaciniu skundu, nemokumo administratorių įstatymo nustatyta pareiga per 6 mėnesius patikrinti įmonės sandorius neturi reikšmės sprendžiant dėl ieškovės sužinojimo apie savo teisių pažeidimą momento.
43. Trečia, kasacinio teismo praktikoje yra pripažįstama, kad, sprendžiant dėl ieškinio senaties termino pradžios nustatymo reikalavimui priteisti žalos atlyginimą iš bankrutavusios ir pasibaigusios įmonės akcininko tos įmonės kreditoriai, ieškinio senatis negali būti skaičiuojama ankščiau nei nuo teismo nutarties pripažinti įmonės bankrotą tyčinį įsiteisėjimo momento (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2017 m. balandžio 24 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-7-115-915/2017**, 56 punktas). Nagrinėjami atvejai ieškovei galėjo suprasti, kad įmonės vadovas pažeidė jos teises, sukeldamas ieškovės tyčinį bankrotą, tik išsprendus klausimą dėl tyčinio bankroto. Taigi, būtent teismo konstatuota įmonės tyčinis bankrotas ir tai, kad įmonės bankrotą nulėmė ne verslo nesėkmė, o tyčiniui įmonės vadovo veiksmai, leidžia ieškovei suprasti apie savo teisių pažeidimą. Teismų nustatyta aplinkybė, kad visi atsakovai *de facto* vadovavo bendrovei, lemia, jog ieškinio senaties pradžios momentas taikomas visų atsakovų, o ne vien įmonės vadovo, atžvilgiu.
44. Kasaciniu skundu nėra kvestionuojamas teismų nustatytas ieškinio senaties termino pradžios momentas dėl reikalavimo atlygti žalą už bendrovėje paliktų atliekų sutvarkymą. Bylą nagrinėję teismai ieškinio senatį dėl reikalavimo atlygti žalą už bendrovėje paliktas atliekas skaičiavo vėliausiai nuo 2014 m. spalio 31 d., kai buvo užfiksuotos nesutvarkytos atliekos, todėl nusprendė, kad sutrumpintas trejų metų ieškinio senaties terminas yra praleistas. Tačiau teismai nusprendė, kad yra pagrindas šiam reikalavimui ieškinio senaties terminą atnaujinti.
45. Pagal **CK 1.131 straipsnio** 1 dalį, ieškinio senaties termino pabaiga iki ieškinio pareiškimo yra pagrindas ieškinį atmesti. Ieškinio senatį teismas taiko tik tuo atveju, kai ginčo šalis reikalauja (**CK 1.126 straipsnio** 2 dalis). Nors ieškinio senaties termino pasibaigimas nepaneigia asmens teisės kreiptis į teismą, prašant apginti pažeistą teisę, tačiau, ginčo šaliai pareikalavus taikyti ieškinio senatį, yra pagrindas atmesti ieškinį, jeigu teismas nepripažįsta, kad šis terminas praleistas dėl svarbių priežasčių (**CK 1.126 straipsnio** 2 dalis, 1.131 straipsnio 1, 2 dalys). **CK 1.126** straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu teismas pripažįsta, jog ieškinio senaties terminas praleistas dėl svarbių priežasčių, pažeistoji teisė turi būti ginama, o praleistas ieškinio senaties terminas atnaujinamas.
46. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad, ginčo šaliai reikalaujant taikyti ieškinio senatį, teismas *ex officio* patikrina, ar taikytinas ieškinio senaties terminas nepraleistas ir ar nėra priežasčių šį terminą atnaujinti. Įstatymu nenustatyta, kad ieškovas privalo pateikti prašymą dėl praleisto termino atnaujinimo (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 17 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-385-421/2019** 27 punktą ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
47. Ieškinio senaties termino atnaujinimą reglamentuojančiose teisės normose nenustatyta aplinkybių, kurios laikytinos svarbiomis praleistam terminui atnaujinti, sąrašo; taip pat neįvardyta kriterijų, kuriais remdamasis teismas turėtų spręsti dėl tokių aplinkybių pripažinimo svarbiomis termino praleidimo priežastimis. Teismas, sprendžiamas svarbių priežasčių konstatavimo klausimą, turi vadovautis teisingumu, protingumu ir sąžiningumo principais, atsižvelgti į ieškinio senaties instituto esmę ir jo paskirtį, ginčo esmę, šalį elegsi ir kitas reikšmingas bylos aplinkybes. Kiekvienam atvejui turi būti taikomi ne vidutiniai, o individualūs elegso standartai dėl bylos šalių, dėl kurių sprendžiamas praleisto ieškinio senaties termino priežasčių svarbos įvertinimo klausimas. Praleisto termino atnaujinimo klausimas sprendžiamas atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes, į subjektyviųjų (asmens sugebėjimas įvertinti susiklosčiusią teisinę situaciją, šalį elegsi ir pan.) ir objektyviųjų (siekiami apginti vertybę, asmens anizus, išsilavinimas ir pan.) kriterijų visumą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gegužės 6 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-142-916/2020**, 28 punktas ir jame nurodytą kasacinio teismo praktiką).
48. Kasacinis teismas ne kartą yra nurodęs, kad ieškinio senatį reikia taikyti ne mechanškai, nes tai būtų nesuderinama su teismo pareiga vykdyti teisingumą, o atsižvelgiant į įvairias aplinkybes – šalių elegsi, jų aktyvumą, jų ginamos vertybės svarbą, lyginant ją su būtinybe remtis ieškinio senaties instituto normomis (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-234/2013**; 2015 m. kovo 4 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-112-313/2015** ir jose nurodytą kasacinio teismo praktiką). Sprendžiant termino atnaujinimo klausimą, svarbu nustatyti, ar terminas praleistas dėl svarbių priežasčių ir kiek termino atnaujinimas turės įtakos teisingumui, kitų asmenų teisėms bei teisėtiems interesams (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. rugpjūčio 17 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-393/2012**). Kiekvienam konkrečiam atvejui turi būti išskoma protingos dviejų viešųjų interesų – užtikrinti realią pažeistų subjektinių teisių apsaugą ir garantuoti teisingų santykių stabilumą bei apibrėžtumą – pusiausvyros (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 15 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-35/2012**; kt.).
49. Klausimo dėl praleisto teisės kreiptis į teismą termino atnaujinimo nagrinėjimas visuomet susijęs su tam tikrų konkuruojančių tarpusavyje vertybių vertinimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugpjūčio 26 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-219-701/2021**, 71 punktas). Nagrinėjami atvejai sprendžiant šį klausimą konkurencija kyla tarp teisingų santykių stabilumo užtikrinimo, kuris pagal kasacinio teismo praktiką nebūtų užtikrintas, jei teisingų santykių subjektai neribotą laiką negalėtų būti tikri, ar dėl jų atžvilgiu priimtų administracinių aktų nebus inicijuojamas viešojo intereso gynimo procesas teisme (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugpjūčio 23 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-344/2011**), ir pažeistų vertybių interesų gynimo. Tiek pažeistų vertybių interesų gynimo, tiek civilinių santykių stabilumo užtikrinimas yra viešojo intereso dalys ir tik teismas nustato, kuri iš šių dviejų viešųjų interesų konkrečiam atvejui reikėtų ginti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-578/2007**; 2008 m. kovo 14 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-7-38/2008**; 2010 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-177/2010**). Todėl kartais reikia ieškoti ne tik viešojo ir privataus intereso pusiausvyros, o tiesiog nustatyti kelių viešųjų interesų pusiausvyrą arba rinktis, kurio viešojo intereso gynyba konkrečiam atvejui yra prioritetinė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. gruodžio 18 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-578/2007**; 2010 m. balandžio 28 d. nutartis civilinėje byloje **Nr. 3K-3-143/2010**).
50. Taigi nurodyta teismų praktika leidžia daryti išvadą, kad ieškinio senaties termino atnaujinimo klausimas sprendžiamas kiekvienoje konkrečioje byloje atsižvelgiant į konkrečios situacijos aplinkybes.
51. Nagrinėjamoje byloje pirmosios instancijos teismas, konstatavęs, kad bankroto administratorius, kaip bankrutuojančios įmonės įmonės subjektas, nevykdė įstatyme įtvirtintos pareigos ginti bankrutuojančios įmonės interesus, savo pareigas vykdė nerūpestingai ir aplaidžiai, nenustatė svarbių priežasčių, sutrukdyusių nemokumo administratorių laiku kreiptis į teismą, tačiau įvertinęs, kad bankroto nepateisinamas nerūpestingumas negali būti kilintis ginti visų visuomenės svarbių gėrį, nusprendė, kad yra pagrindas atnaujinti praleistą ieškinio senaties terminą. Apeliacinės instancijos teismas, sutikdamas su pirmosios instancijos teismo padaryta išvada, pabrėžė, kad nagrinėjamoje byloje susiklosčiusi išskirtinė situacija. Todėl teismas, papildomai atsižvelgdamas į atsakovų neteisėtus ir (ar) sąžiningo elegso standarto neatitinkančius veiksmus (pvz., įrangos išvežimą prieš pat bankroto bylos iškilimą, suvokiant, kad likusios atliekos nebebus išrikuotos, ar prieš bankroto bylos iškovei iškilimą perkeliant visas turėtas akcijas), į **CK 1.137** straipsnio įtvirtintą sąžiningą naudojimąsi savo civilinėmis teisėmis ir galimybę atsistatyti ginti nesąžiningo asmens teises, į net 7 metus besitęsiančias pasekmes – atliekomis užterštą aplinką, viešojo intereso būtinumą, priešingai nei vertino atsakovai, nusprendė, kad yra pakankamas pagrindas atnaujinti ieškinio senaties terminą.
52. Teisėjų kolegijos vertinimu, iš pirmiau bylą nagrinėjusių teismų nurodytų argumentų matyti, kad teismai, nors ir nenustatė svarbių priežasčių, sutrukdyusių bankroto administratorių laiku kreiptis į teismą, ieškinio senaties termino atnaujinimo pagrindu, priešingai nei teigiama kasaciniu skundu, laikė ne tik gintą viešąjį interesą, bet ir kitas nagrinėjamoje byloje nustatytas aplinkybes, įskaitant ir atsakovų nesąžiningą elegsi, taip pat ir aplinkybę, kad, teismui neatnaujinus ieškinio senaties termino, atliekų sutvarkymo ir neigiamų pasekmių atliekai pašalinimo našta nepagrįstai būtų perkelta valstybei ir tektų visiems mokesčių mokėtojams. Be to, teismai, priešingai nei teigiama kasaciniu skundu, viešojo intereso, sudarancio pagrindą atnaujinti ieškinio senaties terminą, laikė ne pačios bankrutuojančios bendrovės intereso, bet visos visuomenės intereso – grėsmę aplinkai, visuomenės, o ypač tos visuomenės dalies, kuri daugelį metų gyvena šalia atliekomis užterštų teritorijų, teisę gyventi saugiai ir tinkamomis gyvenimo sąlygomis. Kaip teisingai nurodė atsiliepianti trečiasis asmuo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija teismui, sprendžiam dėl ieškinio senaties termino atnaujinimo, rėmėsi ne tik viešojo intereso būvimu, bet ir vertino, ar jis nusveria privatybės įsigymą, esant ju nesąžiningiems, neteisėtiems veiksams, atliekų nesutvarkymo priežastis ir pasekmes.
53. Teisėjų kolegija taip pat papildomai atkreipia dėmesį į tai, kad nagrinėjamoje byloje reikšminga aplinkybė, sudaranti kartu su kitomis aplinkybėmis pagrindą atnaujinti ieškinio senaties terminą, yra tai, kad bankroto administratorius ginčijo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerijos Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento Vilniaus miesto agentūros 2015 m. kovo 20 d. privalomąjį nurodymą Nr. VR-14.20-15 bei 2015 m. balandžio 9 d. sprendimą Nr. (38-2)-VR-1.7-502 ir tuo pagrindu, kad galimai dalis atliekų nepriklauso ieškovei. Vilniaus apygardos teismo 2016 m. birželio 20 d. priėmus sprendimą ir atmetus ieškovės skundą, tapo aišku, kad net ir ginčytina stiklo atliekų dalis priklausė ieškovei. Nors kasaciniame skunde teigiama, kad patys atsakovai niekaip nepripažino prie ieškinio senaties termino praleidimo ir jokios jų kaltės dėl to nėra, vis dėlto atsakovai, neužtikrinę tinkamos bankrutavusios bendrovės buhalterinės apskaitos, prisidėjo prie atliekų kiekio nustatymo apsupkinimo, taigi kartu ir ieškinio pareiškimo apsupkinimo.
54. Teisėjų kolegija, remdamasi pirmiau išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias ieškinio senaties termino pradžią ir ieškinio senaties termino atnaujinimą.

Dėl Akcinių bendrovių įstatymo 33 straipsnio 5 dalies aiškinimo ir taikymo

55. Minėta, kad nagrinėjamoje byloje ieškinyje pareikštas ne tik buvusioms ieškovės vadovui, bet ir buvusioms valdybos nariams. Kasaciniu skundu teigiama, jog bylą nagrinėję teismai, konstatuodami, kad ieškovės valdybos įgaliojimai

tesėsi net ir pasibaigus valdybos kadencijai, iki pat ieškovės bankroto bylos išskėlimo, nes buvo sudaryta nauja ieškovės valdyba, netinkamai aiškino ir taikė Akcinių bendrovių įstatymo 33 straipsnio 5 dalies nuostatas ir tuo pagrindu nepagrįstai padarė išvadas dėl ieškovės valdybos narių civilinės atsakomybės sąlygų buvimą.

56. Akcinių bendrovių įstatymo (įstatymo redakcija, galiojusi iki 2014 m. birželio 17 d.) 33 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad valdybą renka stebėtojų taryba bendrovės įstatuose nustatytam, bet ne ilgesniam kaip 4 metų laikotarpiui. Jeigu stebėtojų taryba nesudaroma, valdybą renka visuotinis akcininkų susirinkimas Akcinių bendrovių įstatymo 31 straipsnio 3 dalies stebėtojų tarybos rinkimams nustatyta tvarka. Jeigu renkami pavieniai valdybos nariai, je renkami tik viekininkas valdybos kadencijos pabaigos, Akcinių bendrovių įstatymo 33 straipsnio 5 dalyje įtvirtinta, kad valdyba savo funkcijas atlieka įstatuose nustatyta laiką arba iki bus šrinkta ir pradės dirbti nauja valdyba, bet ne ilgiau kaip iki valdybos kadencijos pabaigos metais vykstančio ilinio visuotinio akcininkų susirinkimo.
57. Bylą nagrinėję teismai nustatė, kad ieškovės valdyba buvo šrinkta 2008 m. rugsejo 3 d., o jos įgaliojimai turėjo baigtis 2012 m. rugsejo 2 d., tačiau visuotinis akcininkų susirinkimas, kuris, remiantis Akcinių bendrovių įstatymo 23 straipsnio 1 dalimi ir 3 dalies 3 punktu, turėjo būti šaukiamas būtent valdybos iniciatyva, arba valdybai nevykdant pareigos susaukti visuotinį akcininkų susirinkimą, tokia iniciatyvos teisė buvo suteikta vadovui, nebuvo sušauktas – nei pati valdyba, nei vadovas nesiėmė jokių priemonių naujai valdybai šrinkti.
58. Taip pat teismai nustatė ir tai, kad atsakovai valdybos nariai ir bendrovės vadovas bendro sutarimu priimdavo sprendimus dėl įmonės veiklos, nors nei akcininkų, nei valdybos posėdžiai nebuvo šaukiami oficialiai, vadovaujantis Akcinių bendrovių įstatymo nuostatomis, nebuvo laikomasi formalios posėdžių vedimo tvarkos, darbotvarkės sudarymo, posėdžių nebuvo protokoluojami, tačiau būtent šiu susirinkimų metu *de facto* buvo priimami visi sprendimai dėl kasdienės bendrovės veiklos. Tokiu būdu valdybos nariai veikė ir po 2012 m. rugsejo 2 d. Šių aplinkybių pagrindu bylą nagrinėję teismai padarė išvadą, kad buvę valdybos nariai vykdė ne bendrovės veiklos kontrolę, o *de facto* kartu su vadovu aktyviai vedė bendrovę ir veikė kaip faktiniai bendrovės vadovai. Atsakovai kasacinio skundo netekia argumentų, jog teismai šias aplinkybes nustatė netinkamai, pažėsdami įrodymų vertinimo taisyklės. Atsižvelgdamas į tai, teisėjų kolegija padaro išvadą, kad bylą nagrinėję teismai pagrįstai nusprendė dėl buvusią ieškovės valdybos narių civilinės atsakomybės ir šios jų išvados neprieštarauja Akcinių bendrovių įstatymo 33 straipsnio 5 daliai.

Dėl priežastinio ryšio tarp atsakovų neteisėtų veiksmų ir ieškovės patirtos žalos

59. Kasacinio skundo teigiama, kad teismai nenustatinėjo priežastinio ryšio tarp ieškovės valdybos narių neteisėtų veiksmų ir konkrečios ieškovei kilusios žalos ir laikė, kad visa bendra kreditorių reikalavimų suma ir visa atliekoms sutvarkyti reikalingų lėšų suma yra šiu atsakovų neveikimu sukelta žala, taip nukrypdomi nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos. Nors atsakovai – ieškovės valdybos nariai – tiesiogiai patys kreipėsi į teismą dėl ieškovės bankroto bylos išskėlimo neturėjo kompetencijos, tačiau teismų konstatuotas šių atsakovų neteisėtas neveikimas – ieškovės veiklos nestabdymas – savo pobūdžiu ir pasekmėmis yra tolygus įmonės bankroto bylos neįsijavimui laiku. Todėl, atsakovų nuomone, teismai turėjo taikyti kasacinio teismo praktiką, suformuotą byloje, kuriose buvo sprendžiama dėl neteisėtų ir (ar) valdymo organų narių atsakomybės jiems laiku neįsijavus įmonės bankroto bylos. Kasacinio skundo taip pat teigiama, kad, nustatydami priežastinį ryšį tarp atsakovės „Krynicki Recykling S. A.“ (akcininkės) neteisėtų veiksmų – nesąžiningo stiklo perdėrimo įrangos atsiėmimo, teismai jo aiškiai nepagrindė ir argumentavo tik bendro pobūdžio abstrakčiomis prieilaidomis. Su šiais kasacinio skundo argumentais teisėjų kolegija neturi pagrindo sutikti.
60. Visu pirma, teisėjų kolegija pažymi, kad teismai nustatė, jog neteisėti atsakovų veiksmų pasireiškė įvairių įiems tenkančių pareigų pažeidimu – tai ir pareigos kreiptis dėl bankroto bylos išskėlimo nevykdymu, apibūdžiu buhalterinės apskaitos tvarkymu, įmonės valdymo organams pažeidus fiduciarines pareigas, elgiantis nesąžiningai dėl stiklo atliekų rūšiavimo linijos (rangos) atsiėmimo. Teismai, pasisakydami dėl atsakovų – valdybos narių – neteisėtų veiksmų, nurodė, kad atsakovai veikė *de facto* kartu su bendrovės vadovu, aktyviai vykdydami bendrovę ir veikdami kaip faktiniai vadovai, nesiėmę veiksmų tokiems padariniams, kaip žalos atsiradimas, išvengti ar jiems sumžinti, todėl yra solidariai atsakingi su vienasimuo valdymo organu už tai, kad bendrovė negali atsiskaityti su kreditoriais. Tai reiškia, kad atsakovai ieškovės valdybos narių neteisėti veiksmai pasireiškė ne tik tokiu neveikimu, kuris, kaip teigiama kasacinio skundo, savo pobūdžiu ir pasekmėmis yra tolygus tik įmonės bankroto bylos neįsijavimui laiku, bet ir bendrai fiduciarinių pareigų pažeidimu. Be to, teismai nustatė, jog atsakovai veikė kartu, je bendrininkavo siurajra prasme (subjektyvus bendrininkavimas), ir jų atsakomybės pagrindu taikė **CK 6.6 straipsnio** 3 dalyje ir 6.279 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą solidariosios skolininkų pareigos prezumpciją. Šios aplinkybės turi reikšmės ir nustatant priežastinį ryšį tarp atsakovų neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos.
61. Antra, priešingai nei teigiama kasacinio skundo, bylą nagrinėję teismai nustatė priežastinį ryšį tarp atsakovų ieškovės valdybos narių, taip pat ir kitų atsakovų, įskaitant ir atsakovę bendrovės akcininkę „Krynicki Recykling S. A.“, neteisėtų veiksmų ir ieškovei padarytos žalos. Be to, priešingai nei nurodyta kasacinio skundo, šis priežastinis ryšys teismų buvo aiškiai argumentuotas ir nebuvo paremtas prieilaidomis. Tai, kad teismai padarė kitokią išvadą, nei tikėjosi atsakovai, nesudaro pagrindo teigti, jog teismai apskritai priežastinio ryšio nenustatė ar jo neargumentavo.
62. Apeliacinės instancijos teismas tyrė ir vertino byloje esančius įrodymus ir nusprendė, kad ieškovė galimai nemoki buvo jau 2011, 2012 m.; kartu teismai nurodė, kad šioje byloje susiklosčiusiomis išskirtinėmis aplinkybėmis pirmosios instancijos teismas, nustatęs valdymo organų ir bendrovės dalyvių veiksmų bendrumą bei jų derinimą, ekonominės logikos neatitinkanti ieškovės veiklos tęstinumą, atsakovų žinojimą apie tikrąją ieškovės padėtį, turėjo pagrindą padaryti labiau tikėtiną išvadą, jog visi teismu patvirtinti kreditorių reikalavimai, kuriems padengti bendrovė lėšų ar turto neturi, vertintini kaip atsiradę pavėlavus incijutu bankroto bylą, nes tikslaus nemokumo momento ir atskirų kreditorių reikalavimų atsiradimo laikotarpiai, nemokumo administratorių neperdavus visu finansinių ieškovės dokumentų, nėra galimybės nustatyti. Teismai, pasisakydami dėl atsakovų nesąžiningų veiksmų atsakovams atsimant stiklo perdėrimo įrangą, nurodė, kad nors įrangą ieškovei buvo suteikta akcininkės, tačiau akcininkės ir didžiosios dalies valdybos narių sąsajos teismui kildžia daryti išvadą, kad tai buvo bendras tiek ieškovės akcininkės, tiek ir valdybos narių nesąžiningas sprendimas, lėmęs žalos atsiradimą. Vertindamas priežastinį ryšį tarp šių (ir kitų) atsakovų nesąžiningų veiksmų ir atsiradusios žalos dėl atliekų sutvarkymo, apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad, atsiėmus stiklo atliekų rūšiavimo liniją, ieškovės vykdytas stiklo atliekų naudojimo technologinis procesas ne tik sustojo, bet ir objektyviai negalėjo būti tęsiamas; praradus vienintelę įrangą, naudotą tokioje specifinėje veikloje, kuria vertėsi ieškove, susikaupusios atliekos negalėjo būti baigos rūšiuoti ir, jas išrūšiuojant, arba perduotos kaip žalava atliekų perdirbėjams, arba perduotos kaip atliekos atliekų perdirbėjams. Taigi atsakovai turėjo suvokti ir suvokė, kad įrangos išgabenimas privirstint stabdys ieškovės veiklą ir nebeleis vykdyti veiklos nutraukimo plano bei eliminuos galimybę bent jau sumažinti nuostolius.
63. Pagal deliktinės atsakomybės taikymo taisyklės atlyginamą tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu (**CK 6.247 straipsnis**).
64. Kasacinis teismas, aiškindamas **CK 6.247** straipsnį, yra nurodęs, kad priežastinio ryšio nustatymo civilinėje byloje procesą sąlygiskai galima išskirti į du etapus. Pirmame etape *conditio sine qua non* (privaloma sąlyga) testu nustatomas faktinis priežastinis ryšys ir sprendžiama, ar žalingi padariniai kyla iš neteisėtų veiksmų, t. y. nustatoma, ar žalingi padariniai būtų atsiradę, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo. Kitame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar padariniai teisme prasme nėra permėgyl nutolę nuo neteisėto veiksmo (neveikimo). Nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galimybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtai veiksmais pažeistos teisės ar teisės intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teismo reglamentavimo apsauginį tikslą (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartį atliekimo byloje **Nr. 3K-3-53/2010** ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2019 m. birželio 4 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-193-469/2019** 35 punktą; 2019 m. lapkričio 4 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-320-916/2019** 71 punktą; 2019 m. gruodžio 19 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-393-916/2019** 36 punktą).
65. Civilinė atsakomybė taikoma tik jei ieškovas įrodo, kad tarp neteisėtų veiksmų ir žalos yra priežastinis ryšys (**CPK 178 straipsnis**), išskyrus atvejus, kai priežastinis ryšys yra preziumuojamas. Priežastinis ryšys preziumuojamas subjektyviojo bendrininkavimo atveju bei alternatyviųjų priežastinių atveju (**CK 6.279 straipsnio** 4 dals) (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. gruodžio 22 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. e3K-3-344-701/2021** 27 punktą).
66. Kasacinio teismo praktika įrodinėjimo bei įrodymų vertinimo klausimais nuosekliai išpletoja (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. kovo 16 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-156-701/2016**, 29-33 punktas, 2016 m. gegužės 5 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-258-219/2016**, 22-24 punktas ir juose nurodytą praktiką). Kasacinis teismas yra konstatavęs, kad pagal **CPK 176 straipsnio** 1 dalį faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas to fakto buvimu. Teismas turi įvertinti ne tik kiekvieno įrodymo įrodomąją reikšmę, bet ir įrodymų visetą, ir tik iš įrodymų visumos daryti išvadas apie tam tikrą įrodinėjimo dalykų konkrečioje byloje esančių faktų buvimą ar nebuvimą (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 14 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-84/2014**; kt.). Įrodymų vertinimas pagal **CPK 185** straipsnį reiškia, jog faktinių duomenų įrodomąją vertę nustato teismai pagal vidinį savo įsitikinimą, pagrįstą visapusišku ir objektyviu aplinkybių, kurios buvo įrodinėjamos proceso metu, išnagrinėjimu, vadovaudamasis įstatymais. Ar tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistavo arba neegzistavo, teismai sprendžia ištyrę ir įvertinęs byloje esančius įrodymus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. liepos 31 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-335/2009**). Reikalavimas vertinti įrodymus, vadovaujantis vidiniu įsitikinimu, yra teismo nepriklausomumo principo išraiška, nes nurodymai teismui, kaip vertinti vieną ar kitą įrodymą, neleistini. Dėl to atvejai, kai šalies nurodytos aplinkybės, argumentai nepripažįstami įrodais, savaime neleidžia daryti išvados, kad bylos nagrinėjimo metu teisme buvo padaryta **CPK 176**, 185 straipsnių pažeidimų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 27 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-243/2010**; kt.).
67. Nors kasacinio skundo teigiama, kad bei byloje esančių dokumentų – pirminių ieškovės kreditorių finansinius reikalavimus patvirtinančių dokumentų ir daugybės Aplinkos apsaugos departamento patikrinimo aktų – galima buvo įvertinti ieškovės finansinės situacijos pokyčius ir atliekų kiekio kitimą iki ieškovės bankroto bylos išskėlimo, tačiau nepagrindžiamas, kokį konkrečiai įrodymų teismas netyrė ir nevertino ir kaip šiu atžvilgiu teismai pažeidė įrodymų vertinimo taisyklės. Todėl šiuos argumentus teismai vertina kaip nepagrįstus.
68. Įvertinus šioje byloje nustatytas faktines ir teises aplinkybes, t. y. tai, kad atsakovai ieškovės valdybos nariai dalyvavo valdant bendrovę nuo jos įsteigimo 2008 m. iki bankroto bendrovei bylos išskėlimo, kad jie buvo pripažinti padariusiais fiduciarines pareigas, įskaitant ir pareigą pasirūpinti tuo, jog bendrovė tinkamai tvarkytų buhalterinės apskaitos dokumentus, kad nemokumo administratorių nebuvo perduoti visi finansiniai bendrovės dokumentai, kad kreditorių reikalavimų suma yra patvirtinta ir dėl šios sumos ginčo nėra, ir tai, kad byloje nėra kitų įrodymų, patvirtinančių kitokią žalos, atsiradusios bendrovėi, sumą, teisėjų kolegija konstatuoja, kad bylą nagrinėję teismai, remdamiesi įrodymų vertinimo ir įrodinėjimo taisyklėmis, padarė pagrįstą išvadą, jog egzistuoja priežastinis ryšys tarp atsakovų ieškovės valdybos narių neteisėtų veiksmų ir ieškovei atsiradusios žalos. Teisėjų kolegija pritaria bylą nagrinėjusių teismų išvadai, kad, iminei vykdyant specifinę veiklą, kurios vykdymu stiklo atliekų rūšiavimo linija turėjo esminę reikšmę ir buvo esminis vienas iš akcininkų „Krynicki Recykling S. A.“ – įsipareigojimas perduoti bendrovės veiklą vykdyti nuomos pagrindais būtent šią įrangą, šios įrangos nesąžiningas atsiėmimas objektyviai tapo bendrovės veiklos stabdymo priežastimi. Kaip teisingai nurodė teismai, atsakovai turėjo suvokti ir suvokė, kad įrangos išgabenimas privirstint stabdys ieškovės veiklą ir nebeleis vykdyti veiklos nutraukimo plano, o tai reiškia ir sutvarkyti ar bent jau sumažinti bendrovėje likusią atliekų kiekį, ir eliminuos galimybę bent jau sumažinti nuostolius. Todėl yra pagrindas daryti išvadą, kad atsakovės „Krynicki Recykling S. A.“ neteisėti veiksmai prisidėjo prie žalingų bendrovėi padarinių kilimo. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija padaro išvadą, kad bylą nagrinėję teismai tinkamai aiškino ir taikė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias priežastinį ryšį kaip civilinės atsakomybės taikymo sąlygą, ir nenurupo nuo šias normas aiškinančios praktikos.
69. Kasacinio skundo teigiama, kad teismai, nustatydami priežastinį ryšį tarp atsakovės „Krynicki Recykling S. A.“ (akcininkės) neteisėtų veiksmų – nesąžiningo stiklo perdėrimo įrangos atsiėmimo, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 31 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-167-611/2015** pateiktų taisyklių.
70. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas yra ne kartą nurodęs, kad teismams sprendžiant bylas precedento galia turi tik tokie ankstesni teismų sprendimai, kurie buvo priimti analogiškose bylose, t. y. precedentas taikomas tik tose bylose, kurių faktinės aplinkybės yra tapatos arba labai panašios į tos bylos, kurioje buvo sukurtas precedentas. Faktinės aplinkybės ir kurioms turi būti taikoma ta pati teisė kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas. Nagrinėdamas bylas teismai teisės normas aiškina ir taiko ne *a priori* (iš anksto), o konkrečioje byloje, atsižvelgdamas į konkrečios bylos faktines aplinkybes ir šias sidamas su taikytina teisės norma (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 27 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-186/2009**; 2015 m. kovo 6 d. nutartį civilinėje byloje **Nr. 3K-3-118-219/2015**; kt.).
71. Kasacinio teismo konstatuota, kad vienoje byloje priimtas įsiteisėjęs teismo sprendimas kaip teismo precedentas gali būti taikomas kitoje byloje tik tada, kai pastarosios nagrinėjamos bylos esminės faktinės aplinkybės, lemiančios tos pačios teisės taikymą, yra tapatos arba iš esmės panašios kaip toje byloje, kurioje buvo sukurtas precedentas. Taigi, pagrindinis kriterijus, lemiantis jau išnagrinėtoje byloje priimto įsiteisėjusio teismo sprendimo kaip precedento taikymą, yra esminės faktinės bylos aplinkybės, kurių būvimas lemia teisinį santykių kvalifikavimą ir atitinkamų teisės normų taikymą. Teismui konkrečioje nagrinėjamoje byloje neuustačius esminių jos faktinių aplinkybių, kitoje byloje priimto teismo sprendimo kaip precedento taikymas yra negalimas, nes tai neatitiktų teismo precedento taikymo sąlygų (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. vasario 12 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-3-701/2020** 61 punktą; 2021 m. sausio 29 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-7-611/2021** 58 punktą). Tam, kad būtų teisingai pagrindas atsižvelgti į ankstesnėse bylose suformuotas teisės aiškinimo ir taikymo taisykles, nebūtina, kad visškai sutaptų gretinamų bylų faktinių aplinkybių visuma, o pakanka, kad būtų tapatos arba esminiai panašumų turėtų būtent tos aplinkybės, kurios buvo suformuotų teisės aiškinimo ir taikymo taisyklių *ratio decidendi*, t. y. kad būtų tapatos arba esminiai panašumų turėtų (tik) tos teisiskai reikšmingos aplinkybės, kurių pagrindu ir buvo suformuluota atitinkama taisyklė. Tuo tarpu tapatumo arba esminio panašumo reikalavimai netaikytini toms teisiskai nereikšmingoms bylos aplinkybėms, kurios neturėjo reikšmės ir (arba) įtakos formuluojant atitinkamą teisės aiškinimo ir taikymo taisyklę (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. gegužės 25 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-7-162/2009**).
72. Kasacinio skundo nurodytoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. kovo 31 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-167-611/2015** ir nagrinėjamoje byloje sprendžiami skirtingo pobūdžio klausimai: minėtoje byloje buvo sprendžiamas rangovo, statinio projektuotojo ir statybos techninio priežiūrėtojo civilinės atsakomybės, reglamentuojamos **CK 6.696** straipsnyje, taikymo klausimas, kilęs dėl pastato stogo grūties, nagrinėjamoje byloje sprendžiamas įmonės akcininkės, vadovo ir valdymo organų narių civilinės atsakomybės klausimas. Todėl kasacinio skundo nurodyta kasacinio teismo nutartis negali būti laikoma precedentu nagrinėjamoje byloje ir nėra pagrindas konstatuoti nukrypimą nuo joje pateiktų taisyklių, o tiek, kiek šioje ir kitose kasacinio teismo nutartyse plėtojama teisinė praktika aiškinant priežastinio ryšio institutą, teismai atsižvelgė vertindamas kasacinio skundo argumentus dėl priežastinio ryšio nustatymo netinkamumo.

Dėl žalos dydžio nustatymo

73. Kasacinio skundo teigiama, kad bylą nagrinėję teismai, laikydamiesi pozicijos, kad žalos dydis turi būti nustatomas pagal atliekų kiekį, buvusį bankroto bylos išskėlimo metu, nukrypo nuo Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-465/2012** nustatytų taisyklių, kad nustatant būsimų išlaidų dydį turi būti vadovaujamas realumu kriterijumi. Teisėjų kolegija su šiuo argumentu nesutinka.
74. Teisėjų kolegija pirmiausiai pažymi, kad, atsižvelgiant į pirmiau šioje nutartyje nurodytus argumentus (nutarties 70–73 punktai), Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-465/2012** nėra nuoroda taikyti kaip teismo precedento nagrinėjamoje byloje, nes joje ir nagrinėjamoje byloje sprendžiami skirtingo pobūdžio klausimai: minėtoje byloje buvo sprendžiamas žalos, padarytos lakiniųjų apsaugos priemonių taikymu, klausimas, tuo tarpu nagrinėjamoje byloje sprendžiamas įmonės akcininkės, vadovo ir valdymo organų narių civilinės atsakomybės klausimas. Todėl į šioje byloje formuojamą praktiką dėl būsimos žalos atlyginimo aiškinimo bus atsižvelgta, vertinant kasacinio teismo praktikos, formuojamos šio aspektu, kontekste.
75. **CK 6.249 straipsnio** 1 dalyje nustatyta, kad žala yra asmenų turto netekimas arba sužalojimas, turėtos išlaidos (tiesioginiai nuostoliai), taip pat negautos pajamos, kurias asmuo būtų gavęs, jeigu nebūtų buvę neteisėtų veiksmų. Pagal **CK 6.249 straipsnio** 3 dalį teismai gali įvertinti būsimą žalą remdamiesi realia jos atsiradimo tikimybe.
76. Kasacinis teismas yra nurodęs, kad tai atvejais, kai žalos padarymo faktas yra akivaizdus arba lengvai įrodomas, o nuostoliams tiksliai apskaičiuoti gali prireikti daug laiko, taip pat jų gali atsirasti ateityje, kai nukentėti žalą patyrusio asmens interesai, jeigu juo turint padėtis nėra gera ir ar jam nedelsiant reikia lėšų, pagal **CK 6.249 straipsnio** 3 dalį teismai gali įvertinti būsimą žalą remdamasis realia jos atsiradimo tikimybe ir kaip žalos atlyginimą prieisti konkrečią pinigų sumą, periodines išmokas arba įpareigoti skolininką užtikrinti žalos atlyginimą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 13 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-13/2012**; 2012 m. balandžio 30 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-202/2012**).
77. Pagrindinis kriterijus sprendžiant dėl būsimų išlaidų prieisimo pagal **CK 6.249 straipsnio** 3 dalį yra padarytos žalos pašalinimo išlaidų būtinumas. Taigi, ieškovas, siekdamas, kad būtų prieistos padarytos žalos pašalinimo būsimos išlaidos, turi **CPK 177** straipsnyje nustatytomis įrodinėjimo priemonėmis įrodyti būsimų išlaidų būtinumą ir pagrįstumą, atsižvelgiant į protingumą, teisingumą ir sąžiningumo principų nuostatas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. balandžio 30 d. nutarties civilinėje byloje **Nr. 3K-3-202/2012**).
78. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį, kad bylą nagrinėję teismai, nustatydami žalos dydį, vertino ir aplinkybes, kad tam tikras atliekų kiekis jau yra sumažėjęs, nes sutvarkytas, kartu vertindami ir tai, kad šio kiekio sutvarkymo išlaidos

patenka į būsimos žalos atlyginimo sumą. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį, kad jei sutarkytų atliekų kiekio PVM sąskaitose faktūrose nurodytos sumos (kurios dar nėra apmokėtos) būtų įtrauktos į žalos atlyginimo sumą, ši būtų dar didesnė, nei nustatė teismai, remdamiesi byloje pateiktais pasiūlymais. Todėl nėra pagrindo teigti, kad teismų nustatytas žalos dydis neatitiko realumo kriterijaus.

79. Kasaciniu skundu nurodoma, kad teismai nevertino tos aplinkybės, jog naujos atliekos buvo atvežtos jau po bankroto bylos iškelimo ieškovei. Teisėjų kolegijos vertinimu, toks atliekų kiekio kitimas, net jei jis ir buvo, neturi jokios teisinės reikšmės, nes, kaip ir nurodoma pačiame kasaciniame skunde, byla nagrinėjė teismai atliekų kiekį, reikšmingą žalos dydžiui apskaičiuoti, nustatinėjo būtent bankroto bylos iškelimo metu, o ne po jos iškelimo.
80. Galiausiai teisėjų kolegija pažymi ir tai, kad nagrinėjamoje byloje dėl atsakovių veiksmų, įskaitant ir tai, kad jos neužtikrino tinkamo buhalterinės apskaitos tvarkymo, apskritai nėra įmanoma nustatyti visiškai tikslaus atliekų kiekio ir todėl apskaičiuoti tikslaus žalos dydžio. Tokiu atveju konkretų žalos dydį, įvertinęs bylos aplinkybes, nustato teismai, atsižvelgdamas į protingumo, teisingumo ir sąžiningumo principų nuostatas. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios bylos aplinkybes, padaro išvadą, kad priteistos padarytos žalos pašalinimo būsimos išlaidos yra tinkamai nustatytos, o kasacinio skundo argumentai nepagrindžiami, kad byla nagrinėjė teismai nenustatė realaus žalos dydžio dėl atliekų sutarkymo.

Dėl CPK 182 straipsnio 2 punkto (ne)pažeidimo ir kitų argumentų

81. Kasaciniu skundu teigiama, kad apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl atsakovės „Krynicki Recykling S. A.“ atsakomybės ir remdamasis faktais, nustatytais kitoje civilinėje byloje, kurioje atsakovė nedalyvavo, pažeidė atleidimą nuo įrodinėjimo reglamentuojančią [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto nuostatą, taip nukrypdamas nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos. Teisėjų kolegija vertina šį kasacinio skundo argumentą kaip neturinčį teisinės reikšmės.
82. Tiek pirmosios, tiek apeliacinės instancijos teismai, sprenddami dėl atsakovės „Krynicki Recykling S. A.“ (akcininkės) veiksmų neteisėtumo, pasireiškiančio pareigos kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo nevykdymu, ne tik rėmėsi faktais, nustatytais Vilniaus apygardos teismo 2017 m. vasario 14 d. nutartyje, kuria ieškovės bankrotas pripažintas tyčiniu, bet ir savarankiškai tyrė bei vertino šios atsakovės veiksmų neteisėtumą dėl pareigos laiku kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo bendrovei pažeidimo, kitaip tariant, prejudicinis faktas buvo tik viena iš aplinkybių, kuria remdamiesi teismai padarė išvadą dėl šios atsakovės veiksmų neteisėtumo. Todėl kasaciniu skundu neteikiant argumentų dėl kitų aplinkybių, kuriomis remdamiesi teismai padarė išvadą, kad atsakovė „Krynicki Recykling S. A.“ (akcininkė) pažeidė pareigą kreiptis dėl bankroto bylos iškelimo, nustatymo nepagrįstumo, vien kasacinio skundo argumentais dėl netinkamo prejudicinių aplinkybių taikymo nepaneigama teismų išvada dėl atsakovės „Krynicki Recykling S. A.“ (akcininkės) veiksmų neteisėtumo. Atsižvelgdama į tai, teisėjų kolegija dėl šio argumento plačiau nepasiskaido.
83. Kasaciniu skundu taip pat teigiama, kad [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkto nuostata buvo pažeista ir teismui nenustatinėjant Vilniuje esančių atliekų priklausymo ieškovei fakto ir nevertinant su tuo susijusių byloje esančių duomenų, tačiau laikantis pozicijos, kad atliekų priklausymo faktas ieškovei yra nustatytas kitoje administracinėje byloje, kurioje nė vienas iš bylos atsakovų nedalyvavo. Teisėjų kolegija šiuos argumentus vertina kaip nepagrįstus.
84. Iš apeliacinės instancijos teismo sprendimo turinio akivaizdu, kad teismai Vilniuje esančių atliekų priklausymo faktą nustatė savarankiškai nagrinėjamoje byloje tirdamas ir vertindamas byloje esančius įrodymus, o ne remdamasis atliekų priklausymo ieškovei faktų kaip nustatytu kitoje administracinėje byloje, todėl neįrodinėtina, t. y. šiam faktui netaikė [CPK 182 straipsnio](#) 2 punkte nustatytos prejudicialumo taisyklės. Kaip matyti iš apeliacinės instancijos teismo sprendimo, šis teismas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. birželio 20 d. sprendimu nustatytas aplinkybes vertino kitų įrodymų kontekste, be kita ko, vertindamas Vilniaus regiono aplinkos apsaugos departamento Vilniaus miesto agentūros patikrinimo akte užfiksuotas aplinkybes, ikiteisminio tyrimo metu apklaustų liudytojų parodymus.
85. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad kasacinis teismas yra pažymėjęs, jog tais atvejais, kai nėra pakankamo pagrindo aplinkybių, nustatytų įsiteisėjusiu teismo sprendimu kitoje civilinėje ar administracinėje byloje, pripažinti prejudiciniais faktais pagal [CPK 182 straipsnio](#) 2 punktą, teismo sprendimas vertintinas kaip rašytinis įrodymas, jo įrodomoji reikšmė bylos faktų konstatavimui vertintina kartu su kitais šioje byloje surinktais įrodymais (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-284/2013; 2013 m. spalio 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-482/2013). Nagrinėjamoje byloje apeliacinės instancijos teismai Vilniuje esančių atliekų priklausymo faktą būtent ir nustatė, tirdamas ir vertindamas Vilniaus apygardos administracinio teismo 2016 m. birželio 20 d. sprendimą kartu su kitais byloje surinktais įrodymais.
86. Be to, nors kasaciniu skundu yra nurodoma, kad atsakovai bylos nagrinėjimo metu teigė, jog minimos atliekos nepriklauso ieškovei, ir pateikė daugybę tai patvirtinančių įrodymų, taip pat teigė, kad šių įrodymų byla nagrinėjė teismai nevertino, tačiau nepagrindė, kokių konkrečiai įrodymų teismai netyrė ir nevertino ir kaip šiuo požiūriu teismai pažeidė įrodymų vertinimo taisykles. Todėl teisėjų kolegija šį argumentą laiko teisiskai nepagrįstu.

Dėl atsakovų prašymo priimti papildomus įrodymus (ne)pagrįstumo

87. Kasacinį skundą pateikė atsakovai 2022 m. vasario 4 d. prieš bylos nagrinėjimą teismo posėdyje (2022 m. vasario 9 d.) pateikę prašymą priimti papildomus rašytinius įrodymus. Atsakovai nurodė, kad po kasacinio skundo pateikimo paaškėjo naujos šiai bylai reikšmingos aplinkybės ir atsirado šias aplinkybes patvirtinantys įrodymai, kurių negalėjo įvertinti ir nevertino apeliacinės instancijos teismai.
88. [CPK 353 straipsnio](#) 1 dalyje apibrėžtos bylos nagrinėjimo ribos: kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nustatytų aplinkybių. Pagal [CPK 353 straipsnio](#) 2 dalį kasaciniame skunde neleidžiama remtis naujais įrodymais bei aplinkybėmis, kurie nebuvo nagrinėti pirmosios ar apeliacinės instancijos teisme. Nurodytas teisinis reguliavimas suponuoja kasacinio proceso taisyklę, kad nauji įrodymai šioje proceso stadijoje negali būti pateikiami ir priimami.
89. [CPK 350 straipsnio](#) 8 dalyje nustatyta, kad, išsprendus kasacinio skundo priėmimo klausimą, kasacinio skundo papildyti ar pakeisti negalima; pagal civilinio proceso dalyvių lygiateisiškumo principą analogiška taisyklė yra įtvirtinta ir dėl kitų byloje dalyvaujančių asmenų atsiliepimų į kasacinį skundą: pagal [CPK 351 straipsnio](#) 1 dalį atsiliepimai į kasacinį skundą turi būti pateikiami per vieną mėnesį nuo skundo įrašymo į Lietuvos Aukščiausiąjame Teisme kasacine tvarka nagrinėtinų bylų sąrašą; atsiliepimai į kasacinį skundą, jo papildymai ar pakeitimai, pateikti praėjus nustatytą terminą, nepriimami ir grąžinami juos pateikusiems asmenims.
90. Apibendrindama teisėjų kolegija konstatuoja, kad atsakovų pateikti nauji įrodymai ir (ar) paaškinimai pagal kasacinį procesą reglamentuojančias [CPK](#) normas negali būti priimti, todėl grąžintini ji pateikusiems asmenims.

Dėl bylos procesinės baigties ir bylinėjimosi išlaidų

91. Remdamasi tuo, kas išdėstyta, teisėjų kolegija konstatuoja, kad kasacinio skundo argumentai nesudaro pagrindo naikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį, todėl ji palikta galioti.
92. Kasaciniu skundu prašoma atgręžti Vilniaus apygardos teismo 2020 m. rugpjūčio 12 d. sprendimo vykdymą, tačiau, nekonstatavus pagrindo pakeisti bylos nagrinėjimo baigtį, šis prašymas negali būti tenkinamas.
93. [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismai priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Netenkinus atsakovų kasacinio skundo, kasaciniame teisme jų patirtos bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos.
94. Atsiliepimą į kasacinį skundą pateikęs trečiasis asmuo Lietuvos Respublikos aplinkos ministerija nepateikė prašymo dėl kasaciniame teisme patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimo ir tokių išlaidų įrodymų, todėl jų atlyginimo klausimas nesprendžiamas.
95. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2022 m. vasario 28 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 15,47 Eur tokių išlaidų. Netenkinus atsakovų kasacinio skundo, šių išlaidų atlyginimas valstybei priteistinas iš jų lygionis dalimis – po 5,15 Eur.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. balandžio 15 d. nutartį palikti nepakeistą.
Atsisakyti priimti atsakovų „Krynicki Recykling S. A.“, A. K. ir P. K. prašymą dėl papildomų įrodymų priėmimo ir papildomus įrodymus bei grąžinti šį prašymą ir įrodymus juos pateikusiems asmenims.
Priteisti valstybei iš atsakovų „Krynicki Recykling S. A.“, A. K., P. K. po 5,15 Eur (penkis Eur 15 ct) išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu, atlyginimo. Valstybei priteista suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžetą pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas – 5662.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjos
Bublienė

Bukaviniėnė

Rudėnaitė